

ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα

Διαχείριση και Τεχνολογία Ποιότητας

Διπλωματική Εργασία

Η Εξέλιξη της εγκληματικότητας στην Ελλάδα (2000-2020): Στατιστική ανάλυση τάσεων και μεταβολών.

Γιαννακούδης Βασίλειος

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Μαλεφάκη Σωτηρία

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εγκληματικότητα αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο επηρεάζεται από ποικίλους οικονομικούς, κοινωνικούς και θεσμικούς παράγοντες, αντανακλώντας συχνά τις μεταβολές και τις ανισορροπίες που αναπτύσσονται στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα μελέτη διερευνά τη δυναμική σχέση μεταξύ των μακροοικονομικών μεταβολών και της εγκληματικότητας στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2000–2020, εστιάζοντας στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και της κοινωνικοοικονομικής αστάθειας στη διαμόρφωση συγκεκριμένων μορφών παραβατικότητας. Ειδικότερα, εξετάζεται κατά πόσο η αύξηση της ανεργίας, η μεταβλητότητα της πραγματικής ατομικής κατανάλωσης, η εισοδηματική ανισότητα και το μορφωτικό επίπεδο συσχετίζονται με τις μεταβολές της εγκληματικότητας. Η ανάλυση βασίστηκε σε δευτερογενή δεδομένα προερχόμενα από τη Eurostat, την Παγκόσμια Τράπεζα και την Ελληνική Αστυνομία. Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων αξιοποιήθηκαν μέθοδοι Περιγραφικής Στατιστικής και έλεγχοι συσχέτισης Pearson, ενώ εφαρμόστηκε Ανάλυση Κυρίων Συνιστωσών (Principal Component Analysis – PCA) στα εγκλήματα κατά της περιουσίας για την κατασκευή ενός συνολικού δείκτη εγκλημάτων κατά της περιουσίας. Η επίδραση των εξεταζόμενων κοινωνικοοικονομικών παραγόντων στον εν λόγω δείκτη διερευνήθηκε στη συνέχεια μέσω υποδειγμάτων πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης. Για την εξέταση ενδεχόμενης διαφοροποίησης των σχέσεων αυτών κατά τη μετάβαση στην περίοδο της κοινωνικοοικονομικής κρίσης, εισήχθη στα υποδείγματα δείκτρια μεταβλητή, η οποία διακρίνει την περίοδο πριν και μετά το 2009, ως έτος έναρξης της υπό εξέταση κρίσης.

Τα ευρήματα της ανάλυσης αναδεικνύουν μια σύνθετη και ετερογενή εικόνα της εγκληματικότητας, καθώς η σχέση της με τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες διαφοροποιείται ανάλογα με την κατηγορία των αδικημάτων. Ειδικότερα, τα εγκλήματα κατά της περιουσίας, όπως οι κλοπές, οι ληστείες και οι απάτες, παρουσίασαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις με τους εξεταζόμενους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες κατά την περίοδο της κρίσης, εύρημα που συνάδει με τον έντονα οικονομικό χαρακτήρα των συγκεκριμένων μορφών παραβατικότητας. Αντίθετα, στην περίπτωση των βίαιων εγκλημάτων και, ειδικότερα, των ανθρωποκτονιών, παρά τη διαπίστωση στατιστικά σημαντικής σχέσης με το

μορφωτικό επίπεδο και την περίοδο της κρίσης, η περιορισμένη ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος υποδηλώνει ότι η συγκεκριμένη μορφή εγκληματικότητας δεν ερμηνεύεται επαρκώς από τους εξεταζόμενους μακροοικονομικούς και κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. Αντιθέτως, είναι πιθανό να επηρεάζεται σε σημαντικότερο βαθμό από ψυχοκοινωνικές και λοιπές μη παρατηρούμενες παραμέτρους, οι οποίες δεν ενσωματώνονται στο συγκεκριμένο υπόδειγμα.

Αναφορικά με τις παραβάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών, το τελικό υπόδειγμα παλινδρόμησης δε διατήρησε τη μεταβλητή που αποτυπώνει την περίοδο της κρίσης, ενώ ανέδειξε ως στατιστικά σημαντικούς παράγοντες το μορφωτικό επίπεδο και την εισοδηματική ανισότητα. Η συγκεκριμένη διαπίστωση θα πρέπει, ωστόσο, να ερμηνευθεί με επιφύλαξη, καθώς η στατιστική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών δεν τεκμηριώνει από μόνη της σχέση αιτιότητας. Ως εκ τούτου, τα συγκεκριμένα ευρήματα είναι καταλληλότερο να ερμηνευθούν ως συνδιακύμανση των εξεταζόμενων τάσεων στο πλαίσιο του συγκεκριμένου δείγματος και όχι ως ένδειξη άμεσης αιτιώδους επίδρασης.

Συνολικά, η έρευνα καταδεικνύει ότι η οικονομική κρίση στην Ελλάδα δεν οδήγησε σε γενικευμένη αύξηση της εγκληματικότητας, αλλά ενίσχυσε κυρίως μορφές οικονομικά υποκινούμενης παραβατικότητας. Τα αποτελέσματα υπογραμμίζουν την ανάγκη διαμόρφωσης μιας ολοκληρωμένης αντιεγκληματικής πολιτικής, με έμφαση στην κοινωνική προστασία, τη μείωση των ανισοτήτων και την αντιμετώπιση του οικονομικού αποκλεισμού.

Λέξεις-Κλειδιά: Εγκληματικότητα, Οικονομική Κρίση, Ανεργία, Πραγματική Ατομική Κατανάλωση, Εισοδηματική Ανισότητα, Μορφωτικό Επίπεδο, Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών, Πολλαπλή Παλινδρόμηση, Ελλάδα.

Abstract

Crime constitutes a complex social phenomenon, influenced by various economic, social, and institutional factors, often reflecting the changes and imbalances that develop within the social and economic environment. Within this context, the present study investigates the dynamic relationship between macroeconomic changes and crime in Greece during the period 2000–2020, focusing on the effects of the economic crisis and socio-economic instability on the formation of specific forms of criminality. Specifically, it examines whether the increase in unemployment, the volatility of actual individual consumption, income inequality, and educational level correlate with changes in crime rates. The analysis was based on secondary data sourced from Eurostat, the World Bank, and the Hellenic Police. For the statistical analysis of the data, Descriptive Statistics methods and Pearson correlation tests were employed, while Principal Component Analysis (PCA) was applied to property crimes for the construction of a composite property crime index. The effect of the examined socio-economic factors on this index was subsequently investigated through multiple linear regression models. To examine possible differentiation of these relationships during the transition to the period of the socio-economic crisis, a dummy variable was introduced into the models, distinguishing the period before and after 2009, as the year marking the onset of the crisis under examination.

The findings of the analysis reveal a complex and heterogeneous picture of criminality, as its relationship with socio-economic factors varies depending on the category of offense. Specifically, property crimes, such as thefts, robberies, and frauds, exhibited statistically significant correlations with the examined socio-economic factors during the crisis period, a finding consistent with the strongly economic character of these forms of offending. In contrast, in the case of violent crimes, and particularly homicides, despite the identification of a statistically significant relationship with educational level and the crisis period, the limited explanatory power of the model suggests that this form of criminality is not adequately explained by the examined macroeconomic and socio-economic factors. Rather, it is likely to be influenced to a greater extent by psychosocial and other unobserved parameters, which are not incorporated into the present model.

Regarding drug law violations, the final regression model did not retain the variable representing the crisis period, while it identified educational level and income inequality as statistically significant factors. This finding should, however, be interpreted with caution, as statistical correlation between variables does not in itself establish a causal relationship.

Accordingly, these findings are more appropriately interpreted as co-movement of the examined trends within the context of this specific sample and model, rather than as an indication of a direct causal effect.

Overall, the research demonstrates that the economic crisis in Greece did not lead to a generalized increase in crime, but primarily reinforced forms of economically motivated offending. The results underscore the need for the formulation of a comprehensive anti-crime policy, with emphasis on social protection, the reduction of inequalities, and addressing economic exclusion.

Keywords: Crime, Economic Crisis, Unemployment, Actual Individual Consumption, Income Inequality, Educational Level, Principal Component Analysis, Multiple Regression, Greece.

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
Abstract	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1.1 Το Πλαίσιο της Έρευνας.....	10
1.2 Σκοπός και Αντικείμενο της Έρευνας.....	10
1.3 Δομή της Μελέτης	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	13
2.1 Εννοιολογική οριοθέτηση του Εγκλήματος και της Εγκληματικότητας	13
2.2 Κοινωνικοοικονομικές Παράμετροι της Εγκληματικής Συμπεριφοράς: Θεωρητικές προσεγγίσεις.....	15
2.3 Η Εγκληματικότητα στην Ελλάδα: Ιστορική αναδρομή (2000-2020)	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	28
3.1 Σχεδιασμός της Έρευνας, Ερωτήματα και Υποθέσεις.....	28
3.2 Πηγές Δεδομένων και Περιγραφή Μεταβλητών	29
3.3 Εργαλεία και Στάδια Στατιστικής Ανάλυσης.....	30
3.4 Περιορισμοί της Έρευνας.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	33
4.1 Περιγραφική Στατιστική Δεδομένων	33
4.2 Εγκλήματα κατά της Περιουσίας.....	35
4.2.1 Κλοπές και Διαρρήξεις.....	35
4.2.2 Ληστείες.....	36
4.2.3 Απάτες	37
4.3 Εγκλήματα κατά της Ζωής	38
4.4 Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών	38
4.5 Κοινωνικοοικονομικοί Δείκτες.....	39
4.5.1 Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας στην Ελλάδα (2000-2020)	40
4.5.2 Εξέλιξη Πραγματικής Ατομικής Κατανάλωσης στην Ελλάδα (2000-2020)	40
4.5.3 Ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) με ολοκληρωμένη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα (2000-2020)	41
4.5.4 Εξέλιξη της Εισοδηματικής Ανισότητας στην Ελλάδα (2000-2020)	42
4.6 Στατιστική Επεξεργασία Δεδομένων.....	42
4.6.1 Μεθοδολογική Προσέγγιση	42
4.6.2 Έλεγχος Συσχετίσεων Ανεξάρτητων Μεταβλητών (Pearson)	44

4.6.3 Έλεγχος Συσχετίσεων στα Εγκλήματα κατά της περιουσίας	46
4.6.4. Η Επίδραση των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων στον Δείκτη Εγκλημάτων κατά της Περιουσίας.	48
4.6.5. Η Επίδραση των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων στις Επιμέρους Κατηγορίες των εγκλημάτων κατά της Περιουσίας : Κλοπές, Ληστείες και Απάτες	52
4.6.6 Η Επίδραση των κοινωνικοοικονομικών Δεικτών στις Ανθρωποκτονίες	62
4.6.7. Η Επίδραση των Κοινωνικοοικονομικών Δεικτών στις Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	68
5.1 Σύνοψη και Ερμηνεία των Ερευνητικών Ευρημάτων	68
5.2 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα	71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	73

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1 Κλοπές και Διαρρήξεις στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους)	36
Γράφημα 2 Ληστείες στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους)	36
Γράφημα 3 Απάτες στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους)	37
Γράφημα 4 Ανθρωποκτονίες στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους).....	38
Γράφημα 5 Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους)	39
Γράφημα 6 Ποσοστό Ανεργίας στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020	40
Γράφημα 7 Πραγματική Ατομική κατανάλωση στην Ελλάδα κατά τα έτη 2000-2020.....	41
Γράφημα 8 Ποσοστό του πληθυσμού (25-64 ετών) με ολοκληρωμένη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα κατά τα έτη 2000-2020	41
Γράφημα 9 Εξέλιξη της Εισοδηματικής Ανισότητας στην Ελλάδα (2000-2020).....	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Το Πλαίσιο της Έρευνας

Η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της οικονομικής κατάστασης και της εγκληματικότητας αποτελεί ένα από τα πλέον κλασικά και διαχρονικά ερωτήματα της Εγκληματολογίας και της Κοινωνιολογίας. Το ερώτημα εάν η φτώχεια, η ανεργία και η μείωση του βιοτικού επιπέδου «γεννούν» το έγκλημα, ή ευρύτερα αν οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες, όπως η εισοδηματική ανισότητα και το μορφωτικό επίπεδο, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της εγκληματικότητας, δεν είναι απλώς μια ακαδημαϊκή αναζήτηση, αλλά ένα ζήτημα με βαθύτατες πολιτικές και κοινωνικές προεκτάσεις (Κωνσταντακόπουλος, Τσούβελας, & Κονταξάκης, 2018).

Η Ελλάδα, κατά τη διάρκεια της εικοσαετίας 2000-2020, βίωσε μια πρωτοφανή μετάβαση: από την περίοδο της ταχείας οικονομικής ανάπτυξης, της πιστωτικής επέκτασης και της υψηλής κατανάλωσης (2000-2008), μετέβη στη βαθύτερη οικονομική ύφεση της μεταπολεμικής ιστορίας της, οι οποία συνοδεύτηκε από προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής (μνημόνια), αύξηση της ανεργίας και ραγδαία φτωχοποίηση (2009-2015). Η περίοδος αυτή ολοκληρώθηκε με την έλευση της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης του COVID-19 (2020), η οποία επέβαλε πρωτοφανείς περιορισμούς στην κοινωνική ζωή.

Η αφετηρία της παρούσας μελέτης πηγάζει από την ανάγκη να ξεπεραστούν οι στερεοτυπικές γενικεύσεις και να διερευνηθεί ποιες μορφές εγκληματικότητας επηρεάζονται από τις κοινωνικοοικονομικές μεταβολές, το μορφωτικό επίπεδο και τους δείκτες κοινωνικής ευημερίας, και ποιες παραμένουν ανεπηρέαστες.

1.2 Σκοπός και Αντικείμενο της Έρευνας

Η παρούσα μελέτη έχει ως κύριο στόχο να διερευνήσει ποσοτικά τον αντίκτυπο που είχαν οι μακροοικονομικές διακυμάνσεις και οι κοινωνικές ανισότητες στη διαμόρφωση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα (2000-2020)

Ειδικότερα, η μελέτη επιχειρεί να συσχετίσει ένα ευρύτερο σύνολο κοινωνικοοικονομικών δεικτών (ανεργία, κατανάλωση, μορφωτικό επίπεδο και κοινωνικό αποκλεισμό) με τις βασικές μορφές εγκληματικότητας, όπως αυτές καταγράφονται στα επίσημα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας.

- **Τα εγκλήματα κατά της περιουσίας**, τα οποία έχουν ως στόχο την παράνομη αποκόμιση οφέλους.
- **Τα εγκλήματα κατά της ζωής** (ανθρωποκτονίες από πρόθεση), τα οποία πηγάζουν από διαπροσωπικές και ψυχολογικές δυναμικές.
- **Τις παραβάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών**, οι οποίες αφορούν τη λειτουργία της παράνομης αγοράς ψυχοδραστικών ουσιών.

Με βάση αυτόν τον διαχωρισμό, η έρευνα αποσκοπεί στη στατιστική αποτίμηση της σχέσης μεταξύ των μορφών εγκληματικότητας και των δεικτών κοινωνικοοικονομικής πίεσης, αξιολογώντας την ισχύ κλασικών εγκληματολογικών θεωριών, όπως η Θεωρία της Ορθολογικής Επιλογής, η Θεωρία της Πίεσης (Strain Theory) και η Θεωρία των Δραστηριοτήτων Ρουτίνας.

1.3 Δομή της Μελέτης

Για την άρτια και συστηματική προσέγγιση του ερευνητικού αντικειμένου, η παρούσα μελέτη αναπτύσσεται σε πέντε αλληλένδετα κεφάλαια:

- Στο Πρώτο Κεφάλαιο (Εισαγωγή), το οποίο αποτελεί το παρόν τμήμα, σκιαγραφείται το πλαίσιο, το ευρύτερο ερευνητικό πεδίο και ο σκοπός της έρευνας.
- Το Δεύτερο Κεφάλαιο εστιάζει στη θεωρητική θεμελίωση της έρευνας. Αρχικά, αποσαφηνίζονται οι έννοιες του εγκλήματος και της εγκληματικότητας, ενώ ακολούθως παρουσιάζονται οι βασικές εγκληματολογικές προσεγγίσεις που επιχειρούν να ερμηνεύσουν τη σχέση μεταξύ οικονομικών μεταβολών και παραβατικότητας. Τέλος, εξετάζεται η πορεία της εγκληματικότητας στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2000–2020 σε συνάρτηση με τις κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις που διαμόρφωσαν το συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο.

- Στο Τρίτο Κεφάλαιο παρατίθεται ο σχεδιασμός της έρευνας. Διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα και οι υποθέσεις, αναλύονται οι πηγές των δευτερογενών δεδομένων (Eurostat, Παγκόσμια Τράπεζα και Ελληνική Αστυνομία), περιγράφονται οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν. Τέλος, εξετάζονται οι περιορισμοί, με αναφορά στη μη καταγεγραμμένη εγκληματικότητα.
- Το Τέταρτο Κεφάλαιο εστιάζει στην παρουσίαση των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Η ανάλυση ξεκινά με τη διερεύνηση των βασικών χαρακτηριστικών των δεδομένων και την αποτύπωση της εξέλιξης των βασικών δεικτών κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Ακολούθως, αξιοποιούνται ο συντελεστής συσχέτισης Pearson και η Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών (PCA) για την κατασκευή ενός συνολικού δείκτη εγκληματικότητας κατά της παρουσίας. Η εμπειρική διερεύνηση ολοκληρώνεται με την εκτίμηση μοντέλων παλινδρόμησης, μέσω των οποίων αξιολογείται η επίδραση των ανεξάρτητων μεταβλητών και ελέγχονται οι υποθέσεις της μελέτης.
- Τέλος, στο Πέμπτο Κεφάλαιο συνοψίζονται και ερμηνεύονται τα επιστημονικά ευρήματα της έρευνας υπό το πρίσμα της θεωρίας, εξάγονται τα τελικά συμπεράσματα και διατυπώνονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 Εννοιολογική οριοθέτηση του Εγκλήματος και της Εγκληματικότητας

Η προσέγγιση του φαινομένου της εγκληματικότητας απαιτεί, πρωτίστως, τον σαφή εννοιολογικό προσδιορισμό του τι συνιστά «έγκλημα» (Σπινέλλη, 2005). Στη βιβλιογραφία, ο ορισμός του εγκλήματος διακρίνεται κυρίως σε δύο επίπεδα: τον νομικό και τον κοινωνιολογικό.

Από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, το έγκλημα ορίζεται αυστηρά βάσει της κείμενης νομοθεσίας. Σύμφωνα με το Άρθρο 14 του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα, «Εγκλημα είναι πράξη άδικη και καταλογιστή σε εκείνον που την τέλεσε, η οποία τιμωρείται από τον νόμο», ενώ ο όρος «πράξη» περιλαμβάνει και τις παραλείψεις. Κατά συνέπεια, για τη νομική επιστήμη, δεν νοείται έγκλημα χωρίς την ύπαρξη προηγούμενου γραπτού νόμου που να το προβλέπει και να το τιμωρεί. Ο ορισμός αυτός, αν και προσφέρει νομική ασφάλεια, αποτελεί ένα στατικό μέγεθος, καθώς εξαρτάται αποκλειστικά από τη βούληση του εκάστοτε νομοθέτη (Φαρσεδάκης & Σαγκουνίδου-Δασκαλάκη, 2007).

Στον αντίποδα της νομικής προσέγγισης, η Κοινωνιολογία και η Εγκληματολογία αντιλαμβάνονται το έγκλημα ως ένα δυναμικό, κοινωνικά προσδιοριζόμενο φαινόμενο. Ήδη από την εποχή του Émile Durkheim, έχει διατυπωθεί η θέση ότι το έγκλημα αποτελεί ένα «φυσιολογικό» και αναπόσπαστο φαινόμενο κάθε κοινωνίας, καθώς η ύπαρξή του επιβεβαιώνει και ισχυροποιεί τα όρια της συλλογικής συνείδησης. Υπό αυτό το πρίσμα, έγκλημα δεν είναι απλώς η παράβαση μιας νομοθετικής διάταξης, αλλά εκείνη η ανθρώπινη συμπεριφορά που προσδιορίζεται από τις θεμελιώδεις αξίες, τα ήθη και τους κανόνες μιας κοινωνίας, προκαλώντας την έντονη αποδοκιμασία της (Ζαραφονίτου, 2023).

Στο σημείο αυτό, η κριτική εγκληματολογία εισάγει την παράμετρο του ρόλου της εξουσίας. Όπως αναλύεται στο έργο του Barak (2015), οι νομικοί ορισμοί και οι διωκτικοί μηχανισμοί επικεντρώνονται στα εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου, τα οποία διαπράττονται από τα ασθενέστερα στρώματα. Αντιθέτως, τα «εγκλήματα των ισχυρών» (crimes of the powerful), όπως η παραβατικότητα των εταιρειών, η διαφθορά και το οικονομικό έγκλημα, συχνά διαφεύγουν της προσοχής των αρχών, παρότι προκαλούν πολλαπλάσια κοινωνική και οικονομική βλάβη. Η διάσταση αυτή αναδεικνύει ότι ο ορισμός του τι συνιστά τελικά

«έγκλημα» δεν είναι απλώς ένα τεχνικό νομικό ζήτημα, αλλά συνδέεται άρρηκτα με την κατανομή της ισχύος μέσα στην κοινωνία.

Η διάκριση μεταξύ «εγκλήματος» και «εγκληματικότητας» είναι κρίσιμης σημασίας για τον ερευνητικό σχεδιασμό της παρούσας μελέτης. Ενώ το έγκλημα αφορά τη μεμονωμένη, ατομική πράξη, η εγκληματικότητα αποτελεί το συνολικό μακρο-κοινωνικό φαινόμενο. Πρόκειται για το άθροισμα των εγκληματικών πράξεων που τελούνται σε έναν συγκεκριμένο τόπο και χρόνο (εν προκειμένω, στην ελληνική επικράτεια κατά την εικοσαετία 2000-2020) και το οποίο επιδέχεται ποσοτικής και στατιστικής μέτρησης (Φαρσεδάκης & Σαγκουνίδου-Δασκαλάκη, 2007).

Πέραν της εννοιολογικής οριοθέτησης, η ορθή προσέγγιση του φαινομένου επιβάλλει τη διάκριση μεταξύ της «πραγματικής» και της «εμφανούς» εγκληματικότητας (Ζαραφωνίτου, 2023). Η πραγματική εγκληματικότητα αφορά το σύνολο των αξιόποινων πράξεων που τελούνται σε μια δεδομένη χρονική περίοδο, ανεξαρτήτως του αν έγιναν γνωστές στις αρχές. Αντιθέτως, η εμφανής (ή καταγεγραμμένη) εγκληματικότητα περιλαμβάνει αποκλειστικά τα αδικήματα που καταγγέλλονται και αποτυπώνονται στις επίσημες αστυνομικές στατιστικές. Η διαφορά μεταξύ αυτών των δύο μεγεθών συνιστά τον λεγόμενο «σκοτεινό αριθμό» της εγκληματικότητας (dark figure of crime), ο οποίος ταλανίζει διαχρονικά την εγκληματολογική έρευνα (Coleman & Moynihan, 1996; Aebi & Molnar, 2025).

Στην παρούσα μελέτη, η στατιστική ανάλυση βασίζεται στα επίσημα δεδομένα της Ελληνικής Αστυνομίας, συνεπώς εξετάζει αυστηρά την καταγεγραμμένη εγκληματικότητα. Η αναγνώριση αυτού του περιορισμού είναι κρίσιμη, καθώς σε περιόδους βαθιάς οικονομικής κρίσης ενδέχεται να μεταβάλλεται όχι μόνο η συχνότητα τέλεσης των αδικημάτων, αλλά και η ίδια η τάση των θυμάτων να τα καταγγέλλουν (Ζαραφωνίτου, 2023).

Για την αρτιότερη στατιστική ανάλυση και την ορθή ερμηνεία των τάσεων, η εγκληματικότητα δεν αντιμετωπίζεται ως ένα ομοιογενές μέγεθος, αλλά διακρίνεται με βάση το κίνητρο και τη φύση του προσβαλλόμενου έννομου αγαθού:

- Τα Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας και της Περιουσίας: Στην κατηγορία αυτή υπάγονται αδικήματα όπως οι κλοπές, οι διαρρήξεις και οι ληστείες. Πρόκειται για πράξεις όπου ο πρωταρχικός στόχος του δράστη είναι η παράνομη απόκομιση οικονομικού οφέλους. Ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη κατηγορία αναμένεται να είναι εξαιρετικά ευαίσθητη στις μακροοικονομικές διακυμάνσεις και την ανεργία.

- Τα Βίαια Εγκλήματα (Εγκλήματα κατά της Ζωής): Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται αδικήματα όπως οι ανθρωποκτονίες από πρόθεση, οι σωματικές βλάβες και οι προσβολές της γενετήσιας ελευθερίας. Αντίθετα με τα οικονομικά αδικήματα, τα βίαια εγκλήματα πηγάζουν από διαπροσωπικές συγκρούσεις, ή ψυχοπαθολογικά αίτια. Εξαιτίας αυτής της φύσης τους, αναμένεται να επηρεάζονται λιγότερο άμεσα από τους δείκτες της οικονομικής ύφεσης.
- Οι Παραβάσεις της Νομοθεσίας περί Ναρκωτικών: Αφορούν τη λειτουργία και τη συμμετοχή στην παράνομη αγορά ψυχοδραστικών ουσιών. Η κατηγορία αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς η διακύμανσή της συνδέεται τόσο με την προσφορά όσο και με τη ζήτηση, η οποία συχνά επηρεάζεται από το διαθέσιμο κεφάλαιο των καταναλωτών.

Λαμβάνοντας υπόψη την ευρύτητα του φαινομένου, η παρούσα μελέτη εστιάζει στη συγκριτική μελέτη αυτών των διακριτών πόλων παραβατικότητας. Η επιλογή αυτή εξυπηρετεί τον κεντρικό ερευνητικό στόχο: να εξεταστεί πώς οι μακροοικονομικές διακυμάνσεις, όπως η έκρηξη της ανεργίας και η μεταβολή της Πραγματικής Ατομικής Κατανάλωσης κατά την περίοδο της κρίσης, εκδηλώνονται ετερογενώς στην εγκληματικότητα. Μέσα από αυτή την τυπολογική οριοθέτηση, τίθεται το θεμέλιο για να ελεγχθεί η ερευνητική υπόθεση ότι τα οικονομικά εγκλήματα παρουσιάζουν ισχυρή συσχέτιση με τους κοινωνικοοικονομικούς δείκτες, σε αντίθεση με τα βίαια εγκλήματα που αναμένεται να παραμένουν πιο ανεπηρέαστα από τους δείκτες της οικονομικής ύφεσης.

2.2 Κοινωνικοοικονομικές Παράμετροι της Εγκληματικής Συμπεριφοράς: Θεωρητικές προσεγγίσεις

Η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ μακροοικονομικών διακυμάνσεων και εγκληματικότητας αποτελεί ένα από τα κεντρικότερα ζητήματα της εμπειρικής εγκληματολογίας. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν αναπτυχθεί διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις που επιχειρούν να ερμηνεύσουν πώς η οικονομική δυσπραγία, η ανεργία και η σημαντική μείωση του βιοτικού επιπέδου επιδρούν στην παραβατική συμπεριφορά των ατόμων (Κωνσταντακόπουλος κ.ά., 2018; Ζαραφώνιτου, 2023).

Η Θεωρία της Ορθολογικής Επιλογής (Rational Choice Theory) και η Οικονομική Διάσταση του Εγκλήματος

Η προσέγγιση αυτή, η οποία αντλεί τα αναλυτικά της εργαλεία άμεσα από την οικονομική επιστήμη, αντιμετωπίζει τον εν δυνάμει δράστη ως έναν «ορθολογικό παίκτη» (Cornish & Clarke, 1986). Σύμφωνα με τη θεωρία της ορθολογικής επιλογής, το άτομο σταθμίζει το προσδοκώμενο όφελος της εγκληματικής πράξης με το πιθανό κόστος (π.χ. κίνδυνος σύλληψης και ποινικής κύρωσης). Σε περιόδους βαθιάς οικονομικής ύφεσης, όπου οι νόμιμες ευκαιρίες για αξιοπρεπές εισόδημα συρρικνώνονται σημαντικά, το κίνητρο για την τέλεση οικονομικών εγκλημάτων αυξάνεται. Πρακτικά, το «κόστος ευκαιρίας» (*opportunity cost*) της νόμιμης εργασίας μειώνεται, καθιστώντας την παραβατικότητα (όπως οι κλοπές και οι διαρρήξεις) μια άμεσα αποδοτική επιλογή επιβίωσης.

Επιπρόσθετα, εξετάζοντας τη χωρική διάσταση της εγκληματικής συμπεριφοράς, διαπιστώνεται ότι η ορθολογική αυτή στάθμιση εμπεριέχει την «αρχή της ελάχιστης προσπάθειας» (*principle of least effort*). Αυτό σημαίνει ότι ο δράστης, προκειμένου να ελαχιστοποιήσει το κόστος και την ενέργεια που καταβάλλει, τείνει να επιλέγει στόχους που βρίσκονται σε κοντινή γεωγραφική ακτίνα από τη βάση του, συνδέοντας το οικονομικό κίνητρο με τον χώρο δράσης (van der Kemp & van Koppen, 2007, όπως αναφέρεται σε Γεωργαλή-Κόλλια, 2024).

Η θεωρητική θεμελίωση αυτής της οικονομικής συλλογιστικής ανήκει στο πρωτοποριακό έργο του Becker (1968). Στο κλασικό του άρθρο «Crime and Punishment: An Economic Approach», ο συγγραφέας εισήγαγε το πρώτο υπόδειγμα όπου η εγκληματική συμπεριφορά αναλύεται αποκλειστικά ως αποτέλεσμα μιας απόφασης κόστους-οφέλους, λαμβάνοντας υπόψη τον βαθμό αυστηρότητας του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Τη συγκεκριμένη πορεία διεύρυνε λίγα χρόνια αργότερα ο Ehrlich (1973) μέσα από την εμπειρική του έρευνα.

Η κατανόηση της Θεωρίας της Ορθολογικής Επιλογής απαιτεί μια πιο ουσιαστική ανάλυση της έννοιας του «ορθολογισμού». Καταρχάς, είναι σημαντικό να διαχωριστεί το αυστηρά ορθολογικό από το κοινωνικά «επιθυμητό» αποτέλεσμα. Μια επιλογή μπορεί να είναι ορθολογική για τον δράστη (μεγιστοποίηση προσωπικού οφέλους) χωρίς απαραίτητα να οδηγεί στο πιο ηθικά αποδεκτό αποτέλεσμα για το κοινωνικό σύνολο.

Η ορθολογική συμπεριφορά δεν είναι μονοδιάστατη, αλλά επηρεάζεται από πολλαπλούς κοινωνικούς παράγοντες, όπως η οικογένεια, το φύλο, η θρησκεία και το οικονομικό επίπεδο. Στο πεδίο της Εγκληματολογίας, η ορθολογική επιλογή συνδέεται άμεσα με την απόφαση του

ατόμου να στραφεί στο έγκλημα, όταν εκτιμά, υποκειμενικά, ότι τα οφέλη που θα αποκομίσει είναι μεγαλύτερα από εκείνα που θα είχε εάν παρέμενε στη νομιμότητα.

Σε σύγκριση με το παρελθόν, ο σύγχρονος άνθρωπος διαθέτει περισσότερες πληροφορίες και επιλογές για το πώς μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες και τις επιθυμίες του. Ωστόσο, δεν είναι όλες οι συνέπειες των πράξεων άμεσα ορατές. Συχνά πολλές ενέργειες επιφέρουν απρόβλεπτα αποτελέσματα και περιορίζουν την ικανότητα του ατόμου να αξιολογήσει πλήρως τις επιλογές του, οδηγώντας τον σε αποφάσεις υπό συνθήκες περιορισμένου ορθολογισμού.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, σημαντικό ρόλο παίζει η πολιτισμική αξιολόγηση, μέσα από μηχανισμούς όπως τα έθιμα, οι παραδόσεις και οι συλλογικοί κανόνες. Παρ' όλα αυτά, και αυτή η διαδικασία έχει περιορισμούς, καθώς επηρεάζεται από προκαταλήψεις και διαφοροποιήσεις μεταξύ κοινωνικών ομάδων και χρονικών περιόδων. Για τον λόγο αυτό, οι διεπιστημονικές προσεγγίσεις που ενσωματώνουν κοινωνιολογικά και οικονομικά κριτήρια θεωρούνται ιδιαίτερα απαραίτητες για την πλήρη ερμηνεία της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Η Θεωρία των Δραστηριοτήτων Ρουτίνας (Routine Activity Theory)

Σε άμεση συνάρτηση με τη Θεωρία της Ορθολογικής Επιλογής βρίσκεται η Θεωρία των Δραστηριοτήτων Ρουτίνας, η οποία εστιάζει στις χωροχρονικές προϋποθέσεις του εγκλήματος.

Σύμφωνα με τους Cohen and Felson (1979), το έγκλημα δεν είναι απλώς ένα τυχαίο γεγονός, αλλά συμβαίνει σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, προϋποθέτοντας την ταυτόχρονη σύγκλιση τριών βασικών στοιχείων: α) ενός υποκινημένου δράστη (*motivated offender*), β) ενός κατάλληλου στόχου (*suitable target*), και γ) της απουσίας ενός ικανού φύλακα (*capable guardian*) που θα μπορούσε να αποτρέψει την πράξη. Εάν οποιοδήποτε από αυτά τα τρία στοιχεία απουσιάζει, η πιθανότητα τέλεσης του εγκλήματος μειώνεται δραστικά.

Η θεωρία υποστηρίζει ότι τόσο η διαθεσιμότητα ενός εύκολου στόχου όσο και η αξιοποίηση της ευκαιρίας από τον δράστη αυξάνουν τις πιθανότητες τέλεσης ενός αδικήματος. Παράλληλα, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο της «κηδεμονίας», δηλαδή της παρουσίας ανθρώπων ή μηχανισμών που μπορούν να αποτρέψουν το έγκλημα. Σε αυτό το πλαίσιο, η σύγχρονη εγκληματολογία διακρίνει τρεις κατηγορίες «ελεγκτών» (*controllers*):

- **Οι χειριστές (handlers):** Ασκούν επιρροή και έλεγχο στη συμπεριφορά των εν δυνάμει δραστών (π.χ. γονείς, δάσκαλοι).

- **Οι φύλακες (guardians):** Προστατεύουν άμεσα τους στόχους (π.χ. ιδιοκτήτες, αστυνομία, συστήματα ασφαλείας).
- **Οι διαχειριστές (managers):** Επιβλέπουν και ελέγχουν τους φυσικούς χώρους (π.χ. ιδιοκτήτες καταστημάτων, θυρωροί).

Η αλληλεπίδραση αυτών των στοιχείων αποτυπώνεται στο λεγόμενο «Τρίγωνο του Εγκλήματος» (*Crime Triangle*), όπου στο εσωτερικό βρίσκονται ο δράστης, ο στόχος και ο χώρος, ενώ στο εξωτερικό οι μηχανισμοί ελέγχου. Όσο πιο αδύναμοι είναι αυτοί οι μηχανισμοί, τόσο αυξάνεται η πιθανότητα εγκληματικής πράξης.

Οι Cohen and Felson (1979) συνέδεσαν την άνοδο της εγκληματικότητας με τη μεταφορά πολλών δραστηριοτήτων εκτός της οικίας. Η εξέλιξη αυτή μείωσε την επιτήρηση των χώρων και αύξησε τις ευκαιρίες για την τέλεση αδικημάτων.

Συνολικά, η θεωρία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το έγκλημα μπορεί να περιοριστεί ουσιαστικά εάν μειωθούν οι ευκαιρίες τέλεσής του. Η ενίσχυση της επιτήρησης, η παρουσία περισσότερων «φυλάκων» και η ενεργή συμμετοχή της κοινότητας, όπως μέσω της κοινοτικής αστυνόμευσης, μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην πρόληψη. Παράλληλα, αναδεικνύεται η σημασία της αυτοπροστασίας των πολιτών, μέσω της υιοθέτησης μέτρων που μειώνουν την πιθανότητα να καταστούν οι ίδιοι ή η περιουσία τους κατάλληλοι στόχοι εγκληματικών ενεργειών.

Η Θεωρία της Ανομίας και της Πίεσης (Strain Theory)

Ο Émile Durkheim υπήρξε από τους πρώτους στοχαστές που επιχείρησαν να προσεγγίσουν το έγκλημα όχι ως ατομική παρέκκλιση, αλλά ως ένα εγγενές κοινωνικό φαινόμενο, συνδεδεμένο με τη δομή και τη συνοχή της κοινωνίας. Στο θεμελιώδες έργο του «*Περί του Καταμερισμού της Κοινωνικής Εργασίας*» (1893), αναλύεται η ιστορική μετάβαση από τις παραδοσιακές/αγροτικές στις σύγχρονες/βιομηχανικές κοινωνίες.

Στις παραδοσιακές κοινωνίες, η ομοιογένεια των πεποιθήσεων και των αξιών δημιουργούσε μια ισχυρή «συλλογική συνείδηση», θεμελιώνοντας τη λεγόμενη «μηχανική αλληλεγγύη», όπου η κοινωνική συμμόρφωση ήταν αυστηρή και οι αποκλίσεις περιορισμένες. Αντιθέτως, με τη βιομηχανική ανάπτυξη και την εξειδίκευση, η συνοχή βασίζεται πλέον στην αλληλεξάρτηση των διαφορετικών κοινωνικών ρόλων, συγκροτώντας την «οργανική αλληλεγγύη».

Ωστόσο, σε περιόδους αποτόμων ή βίαιων κοινωνικοοικονομικών μεταβολών, η μετάβαση αυτή κλονίζεται. Οι παραδοσιακοί κανόνες αποδυναμώνονται πριν προλάβουν να εδραιωθούν οι νέοι, οδηγώντας το κοινωνικό σύνολο σε μια κατάσταση «ανομίας» (*anomie*), δηλαδή σε μια απορρύθμιση και έλλειψη σαφούς κανονιστικού προσανατολισμού (Κουλούρης, 2018). Υπό αυτές τις συνθήκες κοινωνικής αποδιοργάνωσης, αυξάνονται σημαντικά οι πιθανότητες εμφάνισης εγκληματικής και αποκλίνουσας συμπεριφοράς.

Οι προσεγγίσεις αυτές αποτέλεσαν τη μήτρα για τις μετέπειτα θεωρίες της κοινωνικής αποδιοργάνωσης. Ενώ τα πρώιμα «γραμμικά μοντέλα» απέδιδαν την ανομία καθαρά στην αστική ετερογένεια και την αποξένωση, τα νεότερα «συστημικά μοντέλα» υποστηρίζουν ότι η χωρική αποδιοργάνωση και η εγκληματικότητα δεν προκύπτουν αυθόρμητα. Αντιθέτως, είναι αποτέλεσμα των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων και της άνισης κατανομής των πόρων, των ευκαιριών και της κοινωνικής συνοχής εντός του αστικού ιστού.

Εξελίσσοντας την έννοια της ανομίας, ο Merton (1938) διατύπωσε την περίφημη Θεωρία της Πίεσης (Strain Theory). Σε αντίθεση με τον Durkheim, ο Merton δεν ερμήνευσε την ανομία ως απλή έλλειψη κανόνων, αλλά ως μια δομική σύγκρουση μεταξύ των προβαλλόμενων πολιτισμικών στόχων (π.χ. οικονομική επιτυχία, καταναλωτική ευημερία) και των θεσμοθετημένων μέσων για την επίτευξή τους (π.χ. εκπαίδευση, νόμιμη εργασία). Ειδικότερα, η σύγχρονη Θεωρία της Θεσμικής Ανομίας (Institutional Anomie Theory) των Messner και Rosenfeld (2012), καθώς και η Γενική Θεωρία της Πίεσης (General Strain Theory), όπως αναπτύσσεται στο έργο του Agnew (2011), επικαιροποίησαν το αρχικό μοντέλο του Merton, εστιάζοντας στην έντονη πίεση που ασκεί το σύγχρονο καπιταλιστικό περιβάλλον.

Όταν ένα άτομο, ιδίως σε περιόδους οικονομικής κρίσης, εσωτερικεύει τους στόχους της επιτυχίας, αλλά στερείται την πρόσβαση στα νόμιμα μέσα εκπλήρωσής τους, βιώνει μια έντονη «δομική πίεση» (*strain*). Η πίεση αυτή ωθεί συχνά το άτομο στην αναζήτηση εναλλακτικών, παράνομων οδών (*καινοτομία / innovation*) για να εξασφαλίσει τον προσπορισμό υλικών αγαθών. Υπό αυτό το πρίσμα, το έγκλημα δεν συνδέεται απλώς με την απόλυτη φτώχεια, αλλά με την άνιση κατανομή των ευκαιριών.

Μεταφέροντας τη συλλογιστική αυτή στη σύγχρονη εγκληματολογία, στοχαστές όπως ο Jock Young (1999, 2013) τονίζουν ότι οι ύστερες καπιταλιστικές κοινωνίες παράγουν συστημικούς αποκλεισμούς, οι οποίοι λαμβάνουν τρεις κύριες μορφές:

- Οικονομικός αποκλεισμός: Ραγδαία φτωχοποίηση και έλλειψη επαρκούς εισοδήματος.

- Εργασιακός αποκλεισμός: Μακροχρόνια ανεργία ή εκτεταμένη εργασιακή επισφάλεια.
- Κοινωνικός αποκλεισμός: Περιθωριοποίηση και κοινωνικός στιγματισμός.

Οι μορφές αυτές, πολλαπλασιαζόμενες σε περιόδους ύφεσης, ενισχύουν το αίσθημα της «σχετικής στέρησης» (*relative deprivation*) και της κοινωνικής αδικίας, τροφοδοτώντας την παραβατικότητα.

Συνοψίζοντας, το συγκεκριμένο θεωρητικό ρεύμα τεκμηριώνει πως το έγκλημα, και ειδικά το οικονομικά υποκινούμενο, δεν αποτελεί απλώς μια ατομική επιλογή. Οι θεωρίες αυτές υποστηρίζουν ότι οι μακροοικονομικές πιέσεις, οι κοινωνικές ανισότητες και ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορούν να δημιουργήσουν συνθήκες που αυξάνουν την πιθανότητα εκδήλωσης ορισμένων μορφών εγκληματικής συμπεριφοράς.

Η Θεωρία της Σχετικής Στέρησης και η Κοινωνική Αποδιοργάνωση

Συμπληρωματικά προς τις προαναφερθείσες θεωρίες, σημαντικό ρόλο στην κατανόηση της εγκληματικής συμπεριφοράς διαδραματίζει η έννοια της «σχετικής στέρησης» (*relative deprivation theory*). Βάσει αυτής της προσέγγισης, η παραβατικότητα δεν εδράζεται αποκλειστικά στην απόλυτη φτώχεια ή στη στέρηση βασικών αγαθών επιβίωσης, αλλά πηγάζει πρωτίστως από το υποκειμενικό αίσθημα αδικίας και κοινωνικής μειονεξίας. Ειδικότερα, τα άτομα τείνουν να συγκρίνουν την κοινωνικοοικονομική τους θέση με εκείνη ομάδων αναφοράς. Όταν αντιλαμβάνονται ότι υστερούν σημαντικά σε πόρους, ευκαιρίες ή κοινωνική αναγνώριση, αναπτύσσουν έντονη δυσαρέσκεια και αίσθημα περιθωριοποίησης (Young, 2013).

Η διάσταση αυτή συσχετίζεται άρρηκτα με την εγκληματικότητα, καθώς η εμπειρική έρευνα επιβεβαιώνει ότι η βίωση της άνισης μεταχείρισης λειτουργεί ως καταλύτης που ωθεί στην παραβατικότητα (Kawachi et al., 1999; Chester, 1976). Ειδικά σε περιόδους μακροοικονομικής ύφεσης, όπου η ανεργία διογκώνεται και τα διαθέσιμα εισοδήματα συρρικνώνονται, τα άτομα αισθάνονται εντονότερα ότι «χάνουν έδαφος» σε σχέση με το παρελθόν τους ή σε σχέση με άλλα, πιο προνομιούχα κοινωνικά στρώματα. Όπως επισημαίνει ο Hale (2013), όσοι εξωθούνται σε καθεστώς αυξημένης οικονομικής επισφάλειας βιώνουν την αποστέρηση αυτή πολύ πιο έντονα, πολλαπλασιάζοντας την πιθανότητα εμπλοκής τους σε παράνομες δραστηριότητες (Hale, 2013).

Παράλληλα, σε μακρο-κοινωνικό επίπεδο, η **Θεωρία της Κοινωνικής Αποδιοργάνωσης** (*social disorganization theory*) μετατοπίζει το ενδιαφέρον από το άτομο στο ευρύτερο κοινωνικό και χωρικό περιβάλλον. Η κεντρική της θέση είναι ότι η εγκληματικότητα ανθεί σε γεωγραφικές περιοχές όπου οι βασικοί θεσμοί του άτυπου κοινωνικού ελέγχου, όπως η οικογένεια, το σχολείο και η τοπική κοινότητα, αδυνατούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά, χάνοντας την ικανότητά τους να ρυθμίζουν τη συμπεριφορά των μελών τους (Siegel, 2010).

Τα δομικά χαρακτηριστικά μιας κοινωνικά αποδιοργανωμένης περιοχής περιλαμβάνουν (Siegel, 2010):

- Υψηλά ποσοστά ανεργίας και χαμηλό μέσο εισόδημα.
- Αυξημένα ποσοστά πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης.
- Υποβάθμιση των κτιριακών υποδομών.
- Αποδυνάμωση του οικογενειακού ιστού.

Υπό αυτές τις συνθήκες, οι κάτοικοι βιώνουν καθημερινές εντάσεις που ευνοούν την ανάπτυξη αντικοινωνικών συμπεριφορών. Ειδικότερα κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων, τα χαρακτηριστικά αυτά επιδεινώνονται περαιτέρω, βαθαίνοντας το ρήγμα της αποδιοργάνωσης.

Ιστορικά, η θεωρητική αυτή αφετηρία εντοπίζεται στο έργο της «**Οικολογικής Σχολής του Σικάγο**». Οι στοχαστές Park, Burgess and McKenzie (1925) υποστήριξαν ότι ο αστικός ιστός αναπτύσσεται οργανικά σε «φυσικές περιοχές», λειτουργώντας ως ένα οικοσύστημα όπου οι κοινωνικές ομάδες κατανέμονται αυστηρά χωρικά (Park et al., 1925; Ζαραφωνίτου, 2004). Βάσει αυτής της λογικής, διαμόρφωσαν το περίφημο **μοντέλο των πέντε ομόκεντρων ζωνών**. Στο κέντρο τοποθετείται η εμπορική ζώνη, ενώ αμέσως μετά ακολουθεί η «μεταβατική ζώνη» (*zone in transition*), η οποία μαστίζεται από οικιστική υποβάθμιση και αλλαγή χρήσεων γης. Όσο απομακρυνόμαστε προς την περιφέρεια, συναντούμε τις περιοχές της εργατικής τάξης, τις εύπορες οικιστικές ζώνες και, τελικά, τα προάστια.

Σε αυτό το πλαίσιο, η κλασική έρευνα των Shaw and McKay (1942) απέδειξε ότι τα υψηλότερα ποσοστά εγκληματικότητας συγκεντρώνονταν σταθερά στη μεταβατική ζώνη. Εκεί, η παραβατικότητα δεν αποτελούσε απλώς άθροισμα ατομικών επιλογών, αλλά είχε αποκτήσει χαρακτηριστικά ενδημικής «κοινωνικής παράδοσης» (*cultural transmission*), η οποία μεταβιβαζόταν από τη μία γενιά στην άλλη. Το φαινόμενο αποδόθηκε στη δομική αδυναμία των τοπικών κοινοτήτων να κοινωνικοποιήσουν αποτελεσματικά τα νέα μέλη τους, εξαιτίας

της χρόνιας φτώχειας, της υπερπληθυσμίας, της οικιστικής απαξίωσης και της έντονης εθνοπολιτισμικής ετερογένειας.

Συνοψίζοντας, παράγοντες όπως το χαμηλό εισόδημα, η ανεργία και η οικιστική υποβάθμιση οι οποίοι λειτουργούν πολλαπλασιαστικά σε περιόδους κρίσης, αποτελούν τον πυρήνα της κοινωνικής αποδιοργάνωσης. Καθώς η συνοχή και ο κοινωνικός έλεγχος καταρρέουν, περιοχές με εξαντλημένους πόρους και μηδενικές οικονομικές προοπτικές εγκλωβίζονται σε έναν αυτοτροφοδοτούμενο φαύλο κύκλο ανομίας και αυξημένης εγκληματικότητας (Hale, 2013: 292).

Η Θεωρία των Κοινωνικών Δεσμών (Social Bond Theory)

Η σύνδεση μεταξύ οικονομικών συνθηκών και εγκληματικότητας μπορεί να ερμηνευτεί πληρέστερα και μέσα από τη Θεωρία των Κοινωνικών Δεσμών του Travis Hirschi (1969), η οποία εντάσσεται στο ευρύτερο ρεύμα των θεωριών του κοινωνικού ελέγχου (*social control theories*). Μια βασική διαφοροποίηση της συγκεκριμένης θεωρίας από άλλες εγκληματολογικές προσεγγίσεις είναι ότι αντιστρέφει το κλασικό ερώτημα: δεν εστιάζει στο *γιατί* οι άνθρωποι παρανομούν, αλλά στο *γιατί* επιλέγουν να τηρούν τους κανόνες.

Η θεωρία δίνει έμφαση στον ρόλο που διαδραματίζουν οι θεσμοί, όπως η οικογένεια και το σχολείο, στην αποτροπή της παραβατικής συμπεριφοράς. Σύμφωνα με τον Hirschi (2009), η συμμόρφωση προς τη νομιμότητα διασφαλίζεται μέσω του κοινωνικού δεσμού, τον οποίο αναπτύσσει το άτομο με το κοινωνικό σύνολο, και ο οποίος συγκροτείται από τέσσερις αλληλένδετες διαστάσεις (Hirschi, 2009):

- **Η Προσκόλληση/Αφοσίωση (Attachment):** Αφορά τους ισχυρούς συναισθηματικούς δεσμούς που αναπτύσσει το άτομο με σημαντικά πρόσωπα (π.χ. γονείς, φίλοι, δάσκαλοι). Τα πρόσωπα αυτά λειτουργούν ως «σημεία αναφοράς», διαμορφώνοντας τον αμοιβαίο σεβασμό και την ενσυναίσθηση. Όταν η προσκόλληση είναι ισχυρή, το άτομο αποφεύγει την παραβατικότητα για να μην απογοητεύσει τον κοινωνικό του περίγυρο (Hirschi, 2009: 16-19).
- **Η Δέσμευση (Commitment):** Αποτελεί την «ορθολογική» διάσταση του δεσμού και σχετίζεται με τον βαθμό επένδυσης σε κοινωνικά αποδεκτούς στόχους, όπως η εκπαίδευση και η καριέρα. Όσο περισσότερο χρόνο και προσπάθεια έχει αφιερώσει το άτομο σε αυτούς τους στόχους, τόσο λιγότερο πιθανό είναι να ρισκάρει να χάσει τα κεκτημένα του μέσω μιας εγκληματικής πράξης (Hirschi, 2009: 20-21).

- **Η Εμπλοκή/Συμμετοχή (Involvement):** Αναφέρεται στη φυσική συμμετοχή του ατόμου σε νόμιμες δραστηριότητες (π.χ. σχολείο, εργασία, αθλητισμός). Ουσιαστικά, η εντατική απασχόληση περιορίζει τον διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο και την ευκαιρία για ενασχόληση με παράνομες πράξεις (Hirschi, 2009: 21-23).
- **Η Πίστη/Αποδοχή (Belief):** Αφορά την εσωτερίκευση των κοινωνικών κανόνων και του συστήματος αξιών μέσω της κοινωνικοποίησης. Ο σεβασμός προς τη νομιμότητα και το αίσθημα ηθικής υποχρέωσης λειτουργούν ως εσωτερικό φρένο στην παραβατικότητα (Hirschi, 2009: 23-26).

Συνολικά, ο Hirschi (2009) υποστηρίζει ότι η εγκληματική συμπεριφορά αναδύεται ακριβώς όταν αυτοί οι κοινωνικοί δεσμοί είναι εξ αρχής αδύναμοι ή, στην πορεία, έχουν διαρραγεί.

Σε περιόδους μακροοικονομικής ύφεσης, παράγοντες όπως η υψηλή ανεργία και η γενικευμένη ανασφάλεια διαβρώνουν συστηματικά και τις τέσσερις διαστάσεις αυτού του δεσμού. Σύμφωνα με τον Hale (2013) και τον Box (1987), η οικονομική δυσπραγία λειτουργεί αποδομητικά με τους εξής τρόπους:

Πρώτον, η αύξηση των ανισοτήτων δημιουργεί απογοήτευση και θυμό, συναισθήματα που μεταφέρονται στο εσωτερικό της οικογένειας, προκαλώντας εντάσεις και αποδυναμώνοντας την *προσκόλληση* (attachment) προς τα σημαντικά πρόσωπα. Στο ελληνικό πλαίσιο, η Βιδάλη (2011) ανέδειξε τη σύνδεση των κοινωνικών ανισοτήτων με την εγκληματικότητα, ενώ οι Xenakis και Cheliotis (2013) εξέτασαν τις πολλαπλές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στο εγκληματικό φαινόμενο. Υπό το πρίσμα της θεωρίας των κοινωνικών δεσμών, η παρατεταμένη οικονομική ύφεση ενδέχεται να επηρέασε και τον θεσμό της οικογένειας, παραδοσιακά τον ισχυρότερο προστατευτικό παράγοντα στην Ελλάδα, περιορίζοντας την ικανότητά του να ασκεί άτυπο κοινωνικό έλεγχο.

Δεύτερον, η *δέσμευση* (commitment) σε νόμιμους στόχους αποδυναμώνεται, καθώς η οικονομική κρίση κλονίζει την εμπιστοσύνη προς το εκπαιδευτικό σύστημα και την αγορά εργασίας, ακυρώνοντας την προσδοκία της επαγγελματικής αποκατάστασης (Box, 1987). Σε διεθνές επίπεδο, η έκθεση του UNODC (2012) για τις επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 διαπίστωσε σύνδεση μεταξύ οικονομικών παραγόντων και εγκληματικότητας σε οκτώ από τις έντεκα χώρες που εξετάστηκαν, με αύξηση κυρίως των ληστειών, των κλοπών οχημάτων και των ανθρωποκτονιών.

Τρίτον, η ανεργία ή η υποαπασχόληση περιορίζουν την καθημερινή *συμμετοχή* (involvement) στην οργανωμένη κοινωνική ζωή. Το άτομο περιθωριοποιείται, αποκτώντας άπλετο, μη δομημένο χρόνο, ο οποίος αποτελεί γόνιμο έδαφος για εμπλοκή σε αντικοινωνικές δραστηριότητες (Hale, 2013). Σε εμπειρικό επίπεδο, ο Altindag (2012), αξιοποιώντας δεδομένα από ευρωπαϊκές χώρες, διαπίστωσε ότι η ανεργία επιδρά θετικά στα εγκλήματα κατά της περιουσίας.

Τέλος, η εμπειρία του κοινωνικού αποκλεισμού υπονομεύει την *πίστη* (belief) στη δίκαιη λειτουργία της Πολιτείας. Η αποξένωση δυσχεραίνει τη μετάδοση του ηθικού κώδικα, καθιστώντας την παράβαση των κανόνων μια αποδεκτή επιλογή επιβίωσης ή αντίδρασης (Box, 1987). Για την ελληνική πραγματικότητα, η Zarafonitou (2011) ανέδειξε τη σύνδεση των κοινωνικών μεταβολών με την αύξηση της ανασφάλειας, του φόβου του εγκλήματος και της δυσπιστίας προς τους θεσμούς της ποινικής δικαιοσύνης.

2.3 Η Εγκληματικότητα στην Ελλάδα: Ιστορική αναδρομή (2000-2020)

Η εικοσαετία 2000-2020 αποτελεί μία από τις πλέον σύνθετες και μεταβατικές περιόδους στη νεότερη κοινωνικοοικονομική ιστορία της Ελλάδας. Κατά τη διάρκεια αυτών των δύο δεκαετιών, η χώρα γνώρισε έντονες κοινωνικοοικονομικές μεταβολές: από την περίοδο της οικονομικής ευημερίας και της αύξησης της κατανάλωσης στις αρχές της δεκαετίας του 2000, οδηγήθηκε στη βαθιά οικονομική ύφεση της περιόδου 2009–2015 και, εν συνεχεία, στην υγειονομική κρίση του 2020. Αυτές οι μεταβολές στο βιοτικό επίπεδο, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή αποτυπώθηκαν άμεσα στη δομή, τον όγκο και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της εγκληματικότητας. Η πορεία του εγκληματικού φαινομένου στη χώρα μπορεί να διακριθεί σε τρεις σαφείς φάσεις, επιβεβαιώνοντας τη στενή αλληλεπίδραση οικονομίας και παραβατικότητας.

A. Η περίοδος πριν την κρίση: Η ανάπτυξη της οικονομίας και ο φόβος του εγκλήματος (2000-2008)

Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, η Ελλάδα εισήλθε στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE), υιοθετώντας το ευρώ. Η εξέλιξη αυτή σηματοδότησε μια περίοδο ταχείας πιστωτικής επέκτασης, διεύρυνσης του δανεισμού και σημαντικής αύξησης της κατανάλωσης, η οποία συνδέθηκε, μεταξύ άλλων, με τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Κατά την περίοδο αυτή, η Ελλάδα διατηρούσε παραδοσιακά χαμηλούς δείκτες εγκληματικότητας κατά της ζωής, όπως οι ανθρωποκτονίες από πρόθεση.

Κατά την περίοδο προ κρίσης, η αίσθηση ασφάλειας παρουσίασε κάμψη (Ζαραφονίτου, 2004). Τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας καταγράφουν αυξητική τάση στα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, ιδίως μετά το 2005, όπως παρουσιάζεται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 4. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να ερμηνευθεί από το γεγονός ότι η οικονομική ανάπτυξη συνοδεύτηκε από τη μεγάλη αύξηση των διαθέσιμων υλικών αγαθών, τα οποία λειτούργησαν ως ελκυστικοί στόχοι εγκληματικής δράσης, ενώ παράλληλα η άνιση κατανομή του πλούτου ενίσχυσε το αίσθημα της σχετικής στέρησης. Κατά συνέπεια, η αντικειμενική αύξηση των ευκαιριών για τέλεση περιουσιακών αδικημάτων συνυπήρξε με τη διάχυση του φόβου του εγκλήματος και της κοινωνικής ανασφάλειας στον γενικό πληθυσμό (Ζαραφονίτου, 2011). Η αύξηση αυτή της μικροεγκληματικότητας συχνά εργαλειοποιήθηκε στον δημόσιο λόγο και αποδόθηκε σε σημαντικό βαθμό στερεοτυπικά, στα μεταναστευτικά ρεύματα της δεκαετίας του 1990, παρά το γεγονός ότι οι επίσημες αστυνομικές στατιστικές δεν επιβεβαίωναν αυτή τη συλλογιστική (Καρύδης, 2010; Ζαραφονίτου, 2011). Η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε από την ενίσχυση καταναλωτικών προτύπων και κοινωνικών προσδοκιών, διαμορφώνοντας το υπόβαθρο για τις κοινωνικές πιέσεις που αναδείχθηκαν εντονότερα τα επόμενα έτη.

B. Η περίοδος της βαθιάς οικονομικής ύφεσης και της ανομίας (2009-2015)

Η εκδήλωση της οικονομικής κρίσης και η υπαγωγή της Ελλάδας σε καθεστώς δημοσιονομικής προσαρμογής από το 2010 προκάλεσαν μια ιδιαίτερα σοβαρή οικονομική και κοινωνική κρίση. Το ΑΕΠ της χώρας συρρικνώθηκε κατά περίπου 25%, ενώ η ανεργία αυξήθηκε σε πρωτοφανή επίπεδα, ξεπερνώντας το 27% στο σύνολο του εργατικού δυναμικού και το 50% στους νέους έως το 2013. Η συρρίκνωση του εισοδήματος επηρέασε σημαντικά την κοινωνική συνοχή, δημιουργώντας συνθήκες που, υπό το πρίσμα της θεωρίας της ανομίας, ευνοούν την ανάπτυξη παραβατικότητας.

Κατά την περίοδο αυτή, η διάρθρωση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα μεταβλήθηκε. Οι στατιστικές της Ελληνικής Αστυνομίας κατέγραψαν έντονη αυξητική τάση στα εγκλήματα του κοινού ποινικού κώδικα. Οι κλοπές-διαρρήξεις και οι ληστείες παρουσίασαν σημαντική αύξηση, με κορύφωση το 2011, όπως παρουσιάζεται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 4. Η αύξηση αυτή έχει συνδεθεί και με τη μαζική ανάληψη καταθέσεων και τη διακράτηση μετρητών στις οικίες κατά την περίοδο της κρίσης (Kyrkopoulou et al., 2024). Το φαινόμενο αυτό συνάδει με τις θεωρητικές προσεγγίσεις της Θεωρίας της Πίεσης (Strain Theory) και της σχετικής

στέρησης, καθώς η παραβατικότητα φαίνεται να λειτούργησε, για ένα τμήμα του φτωχοποιημένου πληθυσμού, ως παράνομος μηχανισμός αναπλήρωσης του χαμένου εισοδήματος.

Ενδεικτικά, η Μάλλιου (2022) εξέτασε τη σχέση της κοινωνικοοικονομικής κρίσης με τη βίαιη εγκληματικότητα στο αστικό περιβάλλον της Αθήνας. Παράλληλα, στο πεδίο του οργανωμένου και οικονομικού εγκλήματος, νόμιμες επιχειρήσεις λειτούργησαν ενίοτε ως όχημα για παράνομες δραστηριότητες, εκμεταλλευόμενες τις συνθήκες οικονομικής πίεσης της περιόδου (Αντωνόπουλος & Hall, 2019).

Γ. Η σταθεροποίηση και η επίδραση της Πανδημίας (2016-2020)

Μετά την περίοδο 2015-2016, η οικονομία της Ελλάδας παρουσίασε σημάδια σταθεροποίησης και αποκλιμάκωση της ανεργίας. Ως αποτέλεσμα, οι δείκτες για τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (κλοπές και ληστείες) σταθεροποιήθηκαν, χωρίς ωστόσο να επανέλθουν στα επίπεδα πριν από την κρίση, όπως αποτυπώνεται στο Κεφάλαιο 4.

Παράλληλα, η μορφή της παραβατικότητας παρουσίασε μια δομική μετατόπιση προς το περιβάλλον του διαδικτύου. Η προσαρμογή των δραστών στις νέες τεχνολογικές συνθήκες και η αναζήτηση ασφαλέστερων εγκληματικών ευκαιριών οδήγησε στην αύξηση των αδικημάτων με την χρήση υπολογιστή. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, καταγράφεται άνοδος στις απάτες στο διαδίκτυο, καθώς η εγκληματική δράση απομακρύνθηκε σταδιακά από την παραδοσιακή παραβατικότητα (Ελληνική Αστυνομία, 2020). Η τάση αυτή εντάθηκε ιδιαίτερα μετά την επιβολή των capital controls το 2015, η οποία ανάγκασε μεγάλο μέρος του πληθυσμού να στραφεί απότομα στις ψηφιακές συναλλαγές, δημιουργώντας ένα νέο, ευάλωτο σώμα δυνητικών θυμάτων (Τρικούκης, 2021).

Η εικοσαετία της εξέτασης ολοκληρώνεται με το έτος 2020 και την έναρξη της πανδημίας του COVID-19. Η υγειονομική κρίση λειτούργησε ως ανατρεπτικός παράγοντας στην τέλεση αδικημάτων, μεταβάλλοντας ριζικά τις ευκαιρίες για την τέλεση εγκλημάτων. Τα μέτρα για τον περιορισμό της κυκλοφορίας μείωσαν δραστικά τον φυσικό χώρο δράσης. Η αναγκαστική παραμονή των πολιτών στις οικίες τους και η απουσία πλήθους από τους δημόσιους χώρους, οδήγησαν σε κατακόρυφη πτώση των δεικτών για τις διαρρήξεις και τις κλοπές το έτος αυτό (Ελληνική Αστυνομία, 2021; Ζαραφονίτου κ.ά., 2022). Στον αντίποδα, ο εγκλεισμός πυροδότησε άνοδο στη βία εντός της οικογένειας (Ελληνική Αστυνομία, 2021; Zafonitou κ.ά., 2022), ενώ παράλληλα ο ψηφιακός χώρος έγινε το κύριο πεδίο δράσης, με το ηλεκτρονικό

έγκλημα να καταγράφει σημαντική αύξηση λόγω της ψηφιοποίησης της καθημερινότητας (Ελληνική Αστυνομία, 2021; Σκλαβούνου, 2023).

Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και σύνδεση με τη μεθοδολογία

Η αλληλεπίδραση των κοινωνικοοικονομικών δεικτών με τη διακύμανση της εγκληματικότητας αποτελεί διαχρονικό πεδίο ερευνητικής αναζήτησης. Στο πλαίσιο της ελληνικής οικονομικής κρίσης, συγκεκριμένες εμπειρικές έρευνες έχουν αποτυπώσει με σαφήνεια τη σύνδεση μεταξύ της οικονομικής ύφεσης και της παραβατικότητας. Ειδικότερα, οι Xenakis and Cheliotis (2013), εξετάζοντας την ελληνική εμπειρία μετά το 2009, ανέδειξαν ότι η οικονομική κρίση συνδέθηκε με μεταβολές σε ποικίλες μορφές εγκληματικότητας από τα κοινά αδικήματα, όπως οι κλοπές και οι ληστείες, έως τη διαφθορά και την πολιτική βία, υπογραμμίζοντας τη σύνθετη φύση της σχέσης μεταξύ οικονομικής ύφεσης και εγκληματικότητας. Αντίστοιχα, οι Κωνσταντακόπουλος κ.ά. (2018), αναλύοντας δεδομένα από την πρόσφατη διεθνή και ελληνική κρίση, εξέτασαν κατά πόσο η οικονομική ύφεση συνδέεται με την αύξηση της εγκληματικότητας, ιδίως των αδικημάτων με οικονομικό κίνητρο. Επιπλέον, σύμφωνα με τη Θεωρία των Κοινωνικών Δεσμών, η αποδιοργάνωση της αγοράς εργασίας και η απώλεια θέσεων εργασίας μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες για την αποδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών, ενισχύοντας την προσφυγή στα εγκλήματα κατά της περιουσίας (Box, 1987; Hale, 2013).

Λαμβάνοντας υπόψη το ανωτέρω θεωρητικό υπόβαθρο, καθίσταται αναγκαία η εμπειρική διερεύνηση του φαινομένου με τη χρήση στατιστικών εργαλείων. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας και ορίζονται οι οικονομικές και εγκληματολογικές μεταβλητές, με στόχο την ποσοτική αποτύπωση και αξιολόγηση της μεταξύ τους σχέσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Σχεδιασμός της Έρευνας, Ερωτήματα και Υποθέσεις

Η παρούσα μελέτη υιοθετεί τον ποσοτικό ερευνητικό σχεδιασμό (quantitative research design), καθώς βασικός της στόχος είναι η μέτρηση, η καταγραφή και η στατιστική διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών και εγκληματολογικών μεταβλητών. Πρόκειται για μια διαχρονική μελέτη τάσης, η οποία εξετάζει την εξέλιξη των φαινομένων σε βάθος εικοσαετίας (2000-2020). Η επιλογή του συγκεκριμένου χρονικού εύρους κρίνεται μεθοδολογικά αναγκαία, καθώς επιτρέπει τη διερεύνηση των εγκληματολογικών δεικτών υπό το πρίσμα των κοινωνικοοικονομικών μεταβολών που σημειώθηκαν στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το εξεταζόμενο διάστημα καλύπτει τρεις διακριτές φάσεις της σύγχρονης ελληνικής οικονομίας: α) την περίοδο της οικονομικής ανάπτυξης και σταθερότητας (2000–2008), β) την περίοδο της παρατεταμένης κοινωνικοοικονομικής ύφεσης (2009–2019) και γ) την έναρξη της υγειονομικής κρίσης (2020).

Ερευνητικά Ερωτήματα: Ο ερευνητικός σχεδιασμός δομείται γύρω από τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Θα μπορούσε να εξαχθεί ένας δείκτης εγκλημάτων κατά της περιουσίας στην επικράτεια;
- Ποιοι είναι οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες που επηρεάζουν τα εγκλήματα κατά της περιουσίας;
- Επηρεάζονται οι ανθρωποκτονίες και οι παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών από τους ίδιους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες με τα εγκλήματα κατά της περιουσίας;

Βασιζόμενη στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, η έρευνα διατυπώνει τρεις βασικές υποθέσεις προς στατιστικό έλεγχο:

Υπόθεση 1 – Η ευαισθησία των οικονομικά υποκινούμενων εγκλημάτων: Σύμφωνα με τη Θεωρία της Πίεσης (Merton) και τη θεωρία Ορθολογικής Επιλογής (Becker), αναμένεται στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ των δεικτών οικονομικής δυσπραγίας (ανεργία, πτώση αγοραστικής δύναμης) και των εγκλημάτων κατά της περιουσίας.

Υπόθεση 2 – Η μη σημαντική συσχέτιση των βίαιων εγκλημάτων: Αναμένεται ότι τα αμιγώς βίαια εγκλήματα όπως οι ανθρωποκτονίες από πρόθεση δεν παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τις κοινωνικοοικονομικές μεταβολές.

Υπόθεση 3 – Η επίδραση της Υγειονομικής Κρίσης: Βάσει της Θεωρίας των Δραστηριοτήτων Ρουτίνας (Cohen & Felson, 1979), αναμένεται ότι το 2020 τα περιοριστικά μέτρα (lockdowns) θα οδηγήσουν σε μείωση των εγκλημάτων κατά της περιουσίας, λόγω περιορισμού των «κατάλληλων στόχων» και αύξηση των εγκλημάτων κατά της ζωής.

3.2 Πηγές Δεδομένων και Περιγραφή Μεταβλητών

Η έρευνα στηρίζεται στη μέθοδο της ανάλυσης δευτερογενών δεδομένων. Τα μακροοικονομικά στοιχεία αντλήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat, 2020) και την Παγκόσμια Τράπεζα διασφαλίζοντας την εγκυρότητά τους, ενώ τα εγκληματολογικά δεδομένα αντλήθηκαν από τις Στατιστικές Επετηρίδες της Ελληνικής Αστυνομίας.

A. Ανεξάρτητες Μεταβλητές (Κοινωνικοοικονομικοί Δείκτες):

1. **Ποσοστό Ανεργίας (Unemployment Rate):** Αποτελεί τον βασικό δείκτη μέτρησης του οικονομικού αποκλεισμού και της κοινωνικοοικονομικής πίεσης στον πληθυσμό.
2. **Πραγματική Ατομική Κατανάλωση (AIC σε PPS):** Ο δείκτης αυτός, εκφρασμένος σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (Purchasing Power Standard), αποτιμά το επίπεδο υλικής ευημερίας των νοικοκυριών. Μέσω της προσαρμογής ως προς τις διαφορές τιμών και τον πληθωρισμό, αποτυπώνει τον πραγματικό όγκο αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνονται.
3. **Επίπεδο Εκπαίδευσης:** Ορίζεται το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών με ολοκληρωμένη τουλάχιστον την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η μεταβλητή αποτυπώνει την ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας και χρησιμοποιείται ως δείκτης για τη μέτρηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης.
4. **Δείκτης Ανισότητας Κατανομής Εισοδήματος:** Αποτυπώνει τον βαθμό ανισότητας στην κατανομή του διαθέσιμου εισοδήματος μεταξύ των νοικοκυριών. Τα δεδομένα προέρχονται από τη βάση της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank, 2026). Στο πλαίσιο της ανάλυσης, λειτουργεί ως δείκτης σχετικής στέρησης και διάρρηξης της κοινωνικής συνοχής, παράγοντες που συνδέονται με την αύξηση των εγκλημάτων κατά της περιουσίας.

B. Η εγκληματικότητα ποσοτικοποιείται μέσω του δείκτη τετελεσμένων αδικημάτων ανά 100.000 κατοίκους. Για τη διασφάλιση της διαχρονικής συγκρισιμότητας, ανεξαρτήτως πληθυσμιακών μεταβολών, εξαιρούνται οι απόπειρες. Για τη μεθοδολογική εγκυρότητα της μελέτης, οι εξεταζόμενες κατηγορίες εξειδικεύονται βάσει του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα και της ειδικής νομοθεσίας ως ακολούθως:

1. **Κλοπές - Διαρρήξεις:** Αφορούν την αφαίρεση ξένης περιουσίας με σκοπό την παράνομη ιδιοποίηση, με βασικό χαρακτηριστικό την απουσία βίας ή απειλής κατά του θύματος. Στις διαρρήξεις, η αφαίρεση συνοδεύεται από την παραβίαση κάποιου προστατευμένου χώρου (π.χ. κατοικία ή κατάστημα).
2. **Ληστείες:** Διαφοροποιούνται από τις κλοπές, καθώς αποτελούν βίαιο έγκλημα. Αφορούν την αφαίρεση περιουσίας με τη χρήση σωματικής βίας ή άμεσης απειλής κατά της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας του θύματος.
3. **Απάτες και Ηλεκτρονικές Απάτες:** Η κλασική απάτη αφορά την παραπλάνηση του θύματος μέσω ψευδών στοιχείων για την απόσπαση περιουσιακού οφέλους. Στη σύγχρονη μορφή της, περιλαμβάνει και τις ηλεκτρονικές απάτες (όπως η υποκλοπή στοιχείων και η απάτη με την χρήση υπολογιστή), οι οποίες τελούνται μέσω του διαδικτύου.
4. **Παραβάσεις περί Ναρκωτικών:** Περιλαμβάνουν κάθε παράνομη δραστηριότητα (καλλιέργεια, παραγωγή, εμπορία, διακίνηση και κατοχή) που σχετίζεται με εξαρτησιογόνες ουσίες, σύμφωνα με την ειδική νομοθεσία.
5. **Ανθρωποκτονίες:** Αφορούν την εκ προθέσεως αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής. Συνιστούν τον εγκυρότερο και πλέον αξιόπιστο δείκτη της βαριάς εγκληματικότητας, ο οποίος παρουσιάζει διαφορετική αιτιώδη συνάφεια με τις οικονομικές διακυμάνσεις σε σύγκριση με τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας.

3.3 Εργαλεία και Στάδια Στατιστικής Ανάλυσης

Για την επεξεργασία των δεδομένων και την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων, χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό λογισμικό **Minitab**. Προκειμένου να απαντηθούν πλήρως τα ερευνητικά ερωτήματα, η ανάλυση δομήθηκε σε τέσσερα διακριτά στάδια:

Στάδιο 1: Παρουσίαση μεταβλητών. Το πρώτο στάδιο περιλαμβάνει την παρουσίαση των βασικών περιγραφικών μέτρων για όλες τις μεταβλητές της έρευνας. Υπολογίστηκαν δείκτες κεντρικής τάσης και διασποράς (όπως ο μέσος όρος, η τυπική απόκλιση, και οι ελάχιστες/μέγιστες τιμές) τόσο για τους κοινωνικοοικονομικούς δείκτες όσο και για τις κατηγορίες των αδικημάτων.

Στάδιο 2: Ανάλυση Συσχετίσεων (Pearson Correlation). Στο δεύτερο στάδιο, αξιολογείται η γραμμική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών μέσω του υπολογισμού του συντελεστή συσχέτισης Pearson (r). Ο συντελεστής αυτός παρέχει πληροφορίες σχετικά με την κατεύθυνση και την ισχύ της γραμμικής σχέσης μεταξύ των μεταβλητών, ενώ η στατιστική σημαντικότητά του εξετάζεται μέσω κατάλληλου ελέγχου υποθέσεων. Ο υπολογισμός του συντελεστή πραγματοποιείται βάσει της ακόλουθης μαθηματικής σχέσης:

$$r = \frac{\sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2 \sum (y_i - \bar{y})^2}}$$

όπου x_i, y_i : οι μεμονωμένες τιμές των παρατηρήσεων για καθεμία από τις δύο μεταβλητές

$\bar{x}, \bar{y}$: οι δειγματικοί μέσοι όροι της κάθε μεταβλητής αντίστοιχα.

Στάδιο 3: Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών (Principal Component Analysis - PCA). Με βάση τα ευρήματα του ελέγχου των συσχετίσεων, εφαρμόζεται Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών (PCA) στις μεταβλητές των εγκλημάτων κατά της περιουσίας (κλοπές-διαρρήξεις, ληστείες, απάτες). Στόχος είναι η εξαγωγή ενός σύνθετου "Δείκτη εγκλημάτων κατά της περιουσίας", ο οποίος θα ενσωματώνει τις τάσεις της παραβατικότητας με οικονομικό κίνητρο.

Στάδιο 4: Πολλαπλή Γραμμική Παλινδρόμηση (Multiple Linear Regression) Το τελικό στάδιο περιλαμβάνει την εκτίμηση με χρήση μοντέλων Πολλαπλής Γραμμικής Παλινδρόμησης. Αξιοποιώντας τον νέο δείκτη εγκλημάτων κατά της περιουσίας (ως εξαρτημένη μεταβλητή) εξετάζουμε πώς οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες επηρεάζουν συνδυαστικά την εγκληματικότητα. Προκειμένου να αναδειχθούν οι ιδιαιτερότητες κάθε εγκλήματος, διενεργείται ανεξάρτητη παλινδρόμηση για κάθε κατηγορία αδικημάτων ξεχωριστά. Με αυτόν τον τρόπο, εντοπίζουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά την πορεία της εγκληματικότητας στη χώρα.

3.4 Περιορισμοί της Έρευνας

Ο επιλεγμένος σχεδιασμός οφείλει να αναγνωρίσει τους εξής εγγενείς μεθοδολογικούς περιορισμούς:

Ο Σκοτεινός Αριθμός της Εγκληματικότητας: Η χρήση αποκλειστικά των αστυνομικών στατιστικών αφορά την *εμφανή* εγκληματικότητα. Σημαντικό μέρος αδικημάτων, ιδίως στις απάτες και στα ναρκωτικά, διαφεύγει της επίσημης καταγραφής.

Η Οικολογική Πλάνη (Ecological Fallacy): Η συσχέτιση εθνικών μακροοικονομικών δεικτών με εθνικά ποσοστά εγκληματικότητας υποδεικνύει γενικές κοινωνικές τάσεις και όχι αυστηρή ατομική αιτιότητα.

Νομοθετικές Αλλαγές: Η εικοσαετία 2000-2020 εμπεριέχει τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα και αναβαθμίσεις στον τρόπο αστυνομικής καταγραφής, γεγονός που επηρεάζει τις ετήσιες διακυμάνσεις.

Η επίδραση της Πανδημίας: Το έτος 2020 αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση, καθώς οι δείκτες μεταβλήθηκαν λόγω των περιορισμών της κυκλοφορίας και όχι λόγω των οικονομικών μεταβολών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1 Περιγραφική Στατιστική Δεδομένων

Στο πρώτο στάδιο της στατιστικής ανάλυσης, υπολογίστηκαν τα βασικά περιγραφικά μέτρα (ελάχιστη τιμή, μέγιστη τιμή, μέσος όρος και τυπική απόκλιση) για το σύνολο των εξεταζόμενων μεταβλητών. Η ανάλυση καλύπτει τη χρονική περίοδο 2000-2020 (N=21 έτη).

Με γνώμονα τη διασφάλιση της στατιστικής συγκρισιμότητας και την εξάλειψη των αποκλίσεων που προκύπτουν από τις διαχρονικές πληθυσμιακές μεταβολές, τα εγκληματολογικά δεδομένα παρουσιάζονται ως δείκτες συχνότητας ανά 100.000 κατοίκους. Επιπλέον, η μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας βασίζεται αποκλειστικά στη χρήση των τετελεσμένων αδικημάτων, ενώ οι απόπειρες έχουν εξαιρεθεί από το σύνολο της στατιστικής επεξεργασίας. Η επιλογή αυτή κρίθηκε επιβεβλημένη για την ενίσχυση της εγκυρότητας της ανάλυσης, καθώς οι τετελεσμένες πράξεις αποτυπώνουν με μεγαλύτερη ακρίβεια την πραγματική ένταση του φαινομένου στην ελληνική επικράτεια.

Statistics

Variable	N	Mean	StDev	Minimum	Maximum
Κλοπές στην επικράτεια	21	825,522	193,576	551,45	1170,16
Ληστείες στην επικράτεια	21	34,4486	13,3444	15,27	59,66
Απάτες στην επικράτεια	21	19,2780	10,9306	7,12720	38,2376
Ανθρωποκτονίες στην επικράτεια	21	1,10205	0,287328	0,714607	1,65417
Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκ.	21	99,3496	13,9748	74,1952	126,501
Ποσοστό Ανεργίας Επικράτεια	21	15,7048	6,72841	7,8	27,5
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	21	14881,0	1527,29	11200	17700
Μορφωτικό επίπεδο	21	24,7333	5,12487	17	32,7
Εισοδηματικής Ανισότητα	21	34,4190	1,08149	32,8	36,3

Πίνακας 1 Περιγραφικά Στατιστικά Μέτρα (2000-2020)

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τα περιγραφικά στατιστικά των μεταβλητών που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση για την περίοδο 2000–2020. Το σύνολο των μεταβλητών περιλαμβάνει 21 ετήσιες παρατηρήσεις. Αναφορικά με τις μεταβλητές εγκληματικότητας, οι κλοπές εμφανίζουν τη μεγαλύτερη μέση τιμή (825,52 περιστατικά ανά 100.000 κατοίκους), καταδεικνύοντας ότι αποτελούν την πλέον συχνή μορφή καταγεγραμμένης εγκληματικής δραστηριότητας κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Παράλληλα, παρουσιάζουν σημαντική διακύμανση (τυπική απόκλιση =

193,58), με τις τιμές να κυμαίνονται από 551,45 έως 1.170,16, γεγονός που υποδηλώνει αξιοσημείωτες διαχρονικές μεταβολές. Η μεγάλη απόσταση μεταξύ ελάχιστης και μέγιστης τιμής ενδέχεται να αντανakλά μεταβολές στις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, στις πρακτικές καταγραφής ή στη συνολική εγκληματική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς. Οι ληστείες παρουσιάζουν σαφώς χαμηλότερη μέση τιμή (34,45), αλλά εμφανίζουν ιδιαίτερα υψηλή σχετική μεταβλητότητα, καθώς η τυπική απόκλιση αντιστοιχεί σε σημαντικό ποσοστό της μέσης τιμής. Αντίστοιχη εικόνα καταγράφεται και στις απάτες, όπου η μέση τιμή διαμορφώνεται σε 19,28 και η διακύμανση παραμένει υψηλή σε σχέση με το επίπεδο της μεταβλητής. Τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι οι συγκεκριμένες μορφές εγκληματικότητας επηρεάζονται περισσότερο από συγκυριακούς ή εξωγενείς παράγοντες, παρουσιάζοντας μεγαλύτερη διαχρονική αστάθεια.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μεταβλητή των ανθρωποκτονιών, η οποία εμφανίζει τη χαμηλότερη μέση τιμή (1,10), στοιχείο αναμενόμενο λόγω της σχετικά περιορισμένης συχνότητας εμφάνισης του συγκεκριμένου εγκλήματος. Παράλληλα, η μικρή τυπική απόκλιση (0,29) υποδηλώνει σχετικά σταθερή διαχρονική πορεία σε απόλυτους όρους. Ωστόσο, το εύρος τιμών από 0,71 έως 1,65 καταδεικνύει ότι ακόμη και μικρές μεταβολές μπορούν να επηρεάσουν αισθητά τη σχετική εξέλιξη του δείκτη.

Οι παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών παρουσιάζουν μέση τιμή 99,35 και σχετικά περιορισμένη διασπορά (τυπική απόκλιση = 13,97), γεγονός που υποδηλώνει μεγαλύτερη σταθερότητα σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες εγκληματικότητας. Η παρατήρηση αυτή ενδέχεται να συνδέεται με τη συστηματικότερη αστυνόμευση και την εντονότερη εξάρτηση του συγκεκριμένου δείκτη από τις πρακτικές επιβολής του νόμου (Eck, 2003).

Όσον αφορά τις κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές, το ποσοστό ανεργίας εμφανίζει μέση τιμή 15,70%, με ιδιαίτερα υψηλή διακύμανση (τυπική απόκλιση = 6,73). Η μεταβολή του δείκτη από 7,8% έως 27,5% αντανakλά τις έντονες διακυμάνσεις της ελληνικής οικονομίας και ιδίως τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης μετά το 2009. Η υψηλή μεταβλητότητα της ανεργίας καθιστά τη μεταβλητή ιδιαίτερα κατάλληλη για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ οικονομικών συνθηκών και εγκληματικότητας.

Η πραγματική ατομική κατανάλωση παρουσιάζει μέση τιμή 14.881 μονάδων και κυμαίνεται μεταξύ 11.200 και 17.700, αποτυπώνοντας σημαντικές μεταβολές στο επίπεδο διαβίωσης των νοικοκυριών κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Παράλληλα, το μορφωτικό επίπεδο εμφανίζει

ανοδική διακύμανση, με μέση τιμή 24,73 και εύρος από 17 έως 32,7, στοιχείο που υποδηλώνει μακροχρόνιες μεταβολές στο ανθρώπινο κεφάλαιο του πληθυσμού.

Τέλος, η εισοδηματική ανισότητα παρουσιάζει τη μικρότερη διασπορά μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών (τυπική απόκλιση = 1,08), με τις τιμές να κυμαίνονται σε σχετικά στενό εύρος (32,8–36,3). Η περιορισμένη μεταβλητότητα υποδηλώνει ότι ο συγκεκριμένος δείκτης παραμένει σχετικά σταθερός διαχρονικά, γεγονός που ενδέχεται να περιορίζει την ερμηνευτική του ισχύ σε δυναμικά υποδείγματα χρονοσειρών.

Συνολικά, τα περιγραφικά στατιστικά αναδεικνύουν σημαντικές διαφοροποιήσεις τόσο μεταξύ των κατηγοριών εγκληματικότητας όσο και μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών. Η ύπαρξη επαρκούς διακύμανσης στις περισσότερες μεταβλητές αποτελεί θετική ένδειξη για την εφαρμογή πολυμεταβλητών στατιστικών τεχνικών και μοντέλων παλινδρόμησης, καθώς δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ανίχνευση ουσιαστικών εμπειρικών σχέσεων μεταξύ εγκληματικότητας και κοινωνικοοικονομικών παραγόντων.

Στην ενότητα που ακολουθεί αποτυπώνεται η διαχρονική εξέλιξη των επιμέρους δεικτών εγκληματικότητας. Τα σχετικά διαγράμματα συνιστούν τη βάση για την εμβάθυνση της ανάλυσης και την αποτίμηση των αδικημάτων κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας, των εγκλημάτων κατά της ζωής, καθώς και των παραβάσεων της νομοθεσίας περί ναρκωτικών.

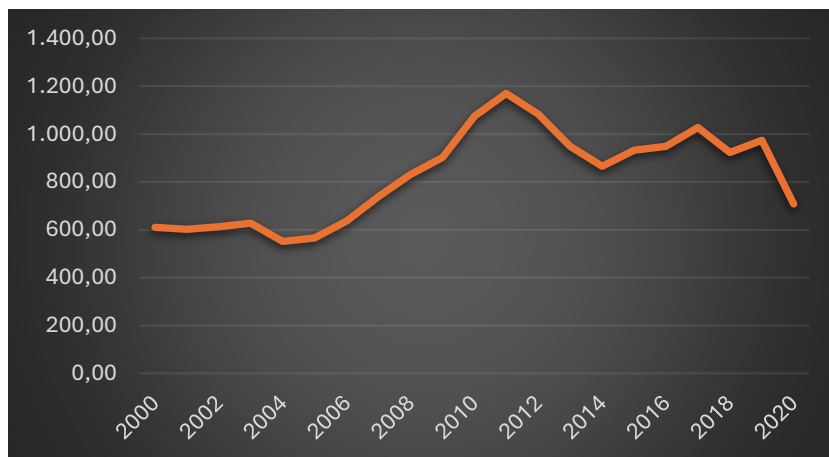
4.2 Εγκλήματα κατά της Περιουσίας

Στην παρούσα υποενότητα εξετάζεται η διαχρονική εξέλιξη των αδικημάτων που στρέφονται κατά της περιουσίας. Η συγκεκριμένη κατηγορία αποτελεί τον κεντρικό άξονα της έρευνας, καθώς, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, οι δείκτες των εγκλημάτων κατά της περιουσίας παρουσιάζουν μεγαλύτερη συσχέτιση με τις οικονομικές μεταβολές και τις διακυμάνσεις του βιοτικού επιπέδου. Προκειμένου να αναλυθεί σε βάθος η δομή αυτής της κατηγορίας στην Ελλάδα, η ανάλυση δεν περιορίζεται στο συνολικό μέγεθος της κατηγορίας, αλλά εστιάζει στα επιμέρους αδικήματα που τη συνθέτουν, με κυρίαρχα τις κλοπές, τις διαρρήξεις τις απάτες και τις ληστείες.

4.2.1 Κλοπές και Διαρρήξεις

Στο Γράφημα 1 αποτυπώνεται η διαχρονική εξέλιξη των κλοπών-διαρρήξεων ανά 100.000 κατοίκους. Κατά τα πρώτα έτη της εξεταζόμενης περιόδου ο δείκτης παρουσιάζει ήπιες διακυμάνσεις, καταγράφοντας την ελάχιστη τιμή του (551,45) το έτος 2004. Στη συνέχεια

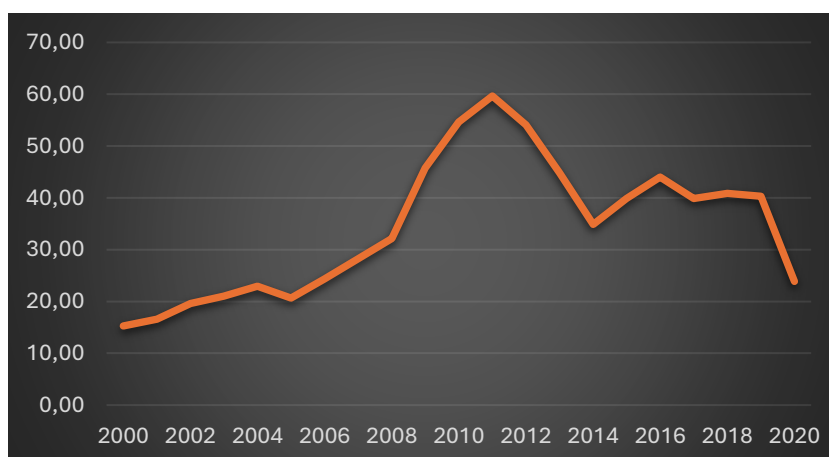
ακολουθεί αυξητική πορεία, η οποία κορυφώνεται με τη μέγιστη τιμή του δείκτη (1.170,16) το 2011. Κατά τα επόμενα έτη σημειώνεται σταδιακή αποκλιμάκωση, με τον δείκτη να υποχωρεί στις 708,06 το έτος 2020.

Γράφημα 1 Κλοπές και Διαρρήξεις στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους)
(Πηγή Ελληνική Αστυνομία)

4.2.2 Ληστείες

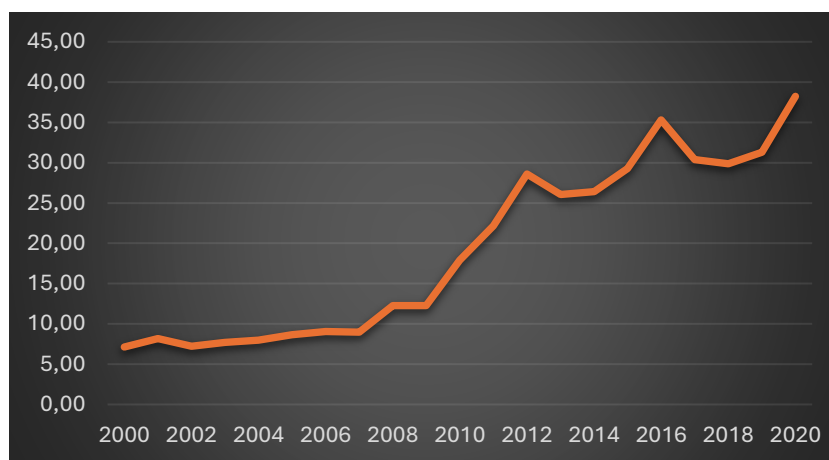
Στο Γράφημα 2 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του αδικήματος της ληστείας ανά 100.000 κατοίκους στην ελληνική επικράτεια. Ο δείκτης εκκινεί από την ελάχιστη τιμή του (15,27) κατά το έτος 2000 και ακολουθεί μια σταθερά αυξητική τάση, προσεγγίζοντας τη μέγιστη τιμή του (59,66) το έτος 2011. Μετά την κορύφωση αυτή, καταγράφεται σταδιακή αποκλιμάκωση του φαινομένου με μικρότερες διακυμάνσεις, καταλήγοντας στο επίπεδο των 23,89 αδικημάτων το έτος 2020.

Γράφημα 2 Ληστείες στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους)
(Πηγή Ελληνική Αστυνομία)

4.2.3 Απάτες

Η απάτη διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα εγκλήματα κατά της περιουσίας, καθώς βασίζεται αποκλειστικά στην παραπλάνηση: το θύμα παραδίδει την περιουσία του, έχοντας απλώς εξαπατηθεί από τον δράστη, χωρίς να υπάρχει το στοιχείο της βίας ή της κλοπής. Η εξέταση του συγκεκριμένου αδικήματος στην παρούσα ανάλυση κρίθηκε απαραίτητη προκειμένου να έχουμε μια πλήρη εικόνα της εγκληματικότητας. Επιπλέον, όπως αποδεικνύεται και από τα στατιστικά δεδομένα, η διαχρονική πορεία της απάτης είναι εντελώς διαφορετική σε σχέση με τις κλοπές και τις ληστείες, γεγονός που καθιστά την ξεχωριστή μελέτη της αναγκαία.

*Γράφημα 3 Απάτες στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους)
(Πηγή Ελληνική Αστυνομία)*

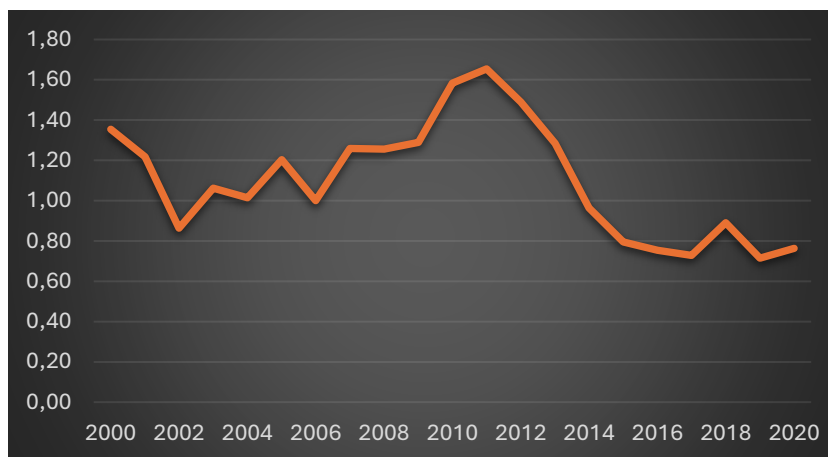
Στο Γράφημα 3 παρουσιάζεται η διαχρονική πορεία του αδικήματος της απάτης ανά 100.000 κατοίκους στην επικράτεια. Ο δείκτης εκκινεί από την ελάχιστη τιμή του (7,13) κατά το έτος 2000 και διατηρείται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα κατά την πρώτη δεκαετία της υπό μελέτης περιόδου. Από το έτος 2010 και έπειτα, καταγράφεται μια συστηματική και συνεχής αυξητική τάση, με τον δείκτη να μεγιστοποιείται στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, αγγίζοντας τη μέγιστη τιμή των 38,24 αδικημάτων το έτος 2020.

Με την ολοκλήρωση της περιγραφικής παρουσίασης των αδικημάτων που στρέφονται κατά της περιουσίας (κλοπές-διαρρήξεις, ληστείες και απάτες) και των ιδιαίτερων διακυμάνσεων που παρουσιάζουν, η ανάλυση προχωρά στην επόμενη κατηγορία, η οποία αφορά τα εγκλήματα κατά της ζωής καθώς και τις παραβάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών.

4.3 Εγκλήματα κατά της Ζωής

Στο πλαίσιο της παρούσας ενότητας, η απεικόνιση του συγκεκριμένου δείκτη αποσκοπεί στην ανάδειξη της πορείας του κατά την εικοσαετία 2000-2020, προκειμένου να αποτυπωθεί κατά πόσο ο πυρήνας της ακραία βίαιης παραβατικότητας στην ελληνική επικράτεια παρουσίασε μεταβολές.

Όπως αποτυπώνεται στο Γράφημα 4, η πορεία των τετελεσμένων ανθρωποκτονιών διαφοροποιείται από εκείνη των εγκλημάτων κατά της περιουσίας, καθώς ο δείκτης κυμαίνεται καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο σε σταθερά χαμηλά επίπεδα (κάτω από 2 περιστατικά ανά 100.000 κατοίκους). Καταγράφεται μια άνοδος την περίοδο 2010-2012, προσεγγίζοντας τη μέγιστη τιμή το 2011 (1,65). Από το 2013 και έπειτα παρατηρείται σταδιακή αποκλιμάκωση, με τον δείκτη να υποχωρεί στα χαμηλότερα επίπεδά του (με ελάχιστη τιμή 0,71 το 2019) και να διατηρείται σε αυτά έως το 2020. Η συγκεκριμένη γραφική απεικόνιση καταδεικνύει ότι η βαριά εγκληματικότητα κινήθηκε σε πολύ ηπιότερους ρυθμούς μεταβολής σε σύγκριση με τα αδικήματα με καθαρά οικονομικό κίνητρο.

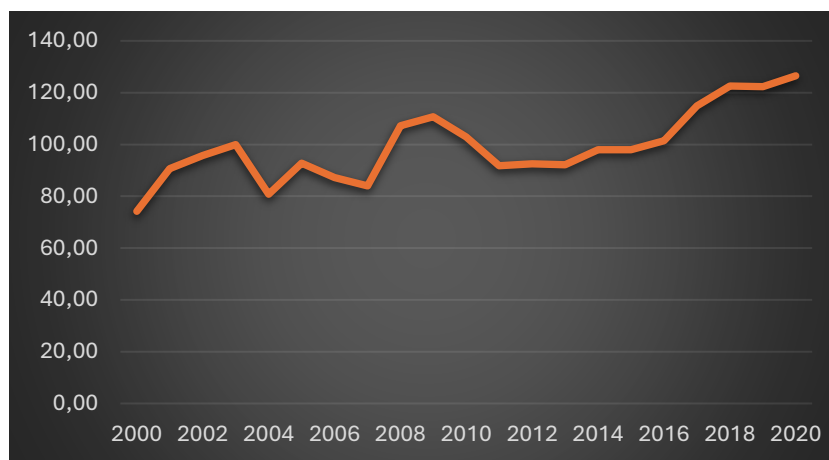

*Γράφημα 4 Ανθρωποκτονίες στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους).
(Πηγή Ελληνική Αστυνομία)*

4.4 Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών

Στην παρούσα υποενότητα απεικονίζεται η διαχρονική εξέλιξη των παραβάσεων της νομοθεσίας περί ναρκωτικών. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε αντίθεση με άλλες κατηγορίες, ο αριθμός των καταγεγραμμένων παραβάσεων περί ναρκωτικών εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό και από την ένταση των αστυνομικών ελέγχων. Η γραφική απεικόνιση των συγκεκριμένων

αδικημάτων για την περίοδο 2000-2020 αποτυπώνει την εξέλιξη της συχνότητας του φαινομένου στην επικράτεια. Όπως απεικονίζεται στο Γράφημα 5, ο δείκτης των παραβάσεων περί ναρκωτικών (ανά 100.000 κατοίκους) εκκινεί από την ελάχιστη τιμή του (74,20) και παρουσιάζει διακυμάνσεις κατά το μεγαλύτερο μέρος της εξεταζόμενης περιόδου. Ωστόσο, κατά τα τελευταία έτη καταγράφει σαφή αυξητική πορεία, φτάνοντας στη μέγιστη τιμή του το 2020 (126,50). Το γεγονός αυτό αντιστοιχεί σε αύξηση περίπου 70% των καταγεγραμμένων περιστατικών στο τέλος της εικοσαετίας σε σχέση με την αρχική τιμή του δείκτη.

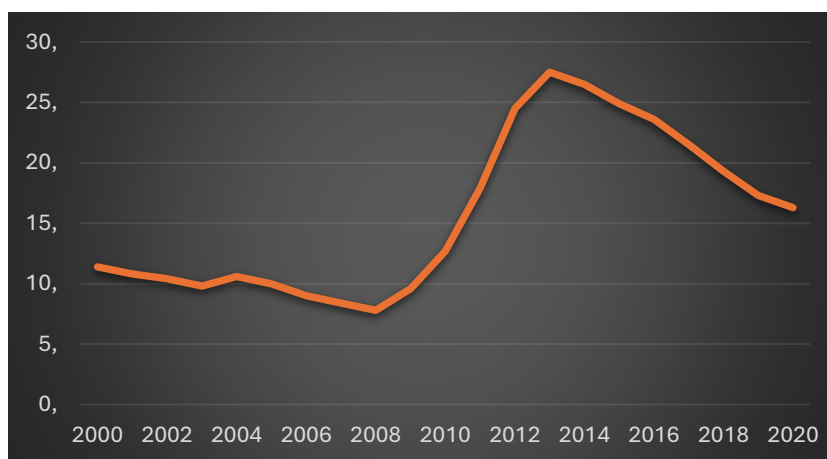
*Γράφημα 5 Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020 (ανά 100.000 Κατοίκους)
(Πηγή Ελληνική Αστυνομία)*

4.5 Κοινωνικοοικονομικοί Δείκτες

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των κοινωνικοοικονομικών δεικτών που αξιοποιούνται στην παρούσα έρευνα. Η γραφική αποτύπωση των μεταβλητών αυτών κρίνεται απαραίτητη για την κατανόηση του πλαισίου εντός του οποίου εξελίσσεται το εγκληματικό φαινόμενο στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2000-2020. Συγκεκριμένα, εξετάζονται τα ποσοστά ανεργίας, η πραγματική ατομική κατανάλωση, το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού και ο δείκτης εισοδηματικής ανισότητας. Η παρουσίαση των δεδομένων αυτών πραγματοποιείται προκειμένου να καταγραφούν οι τάσεις και οι διακυμάνσεις κάθε δείκτη, και αποτελεί το αναγκαίο στάδιο για τη διερεύνηση των συσχετίσεων που θα ακολουθήσει στην επόμενη ενότητα.

4.5.1 Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας στην Ελλάδα (2000-2020)

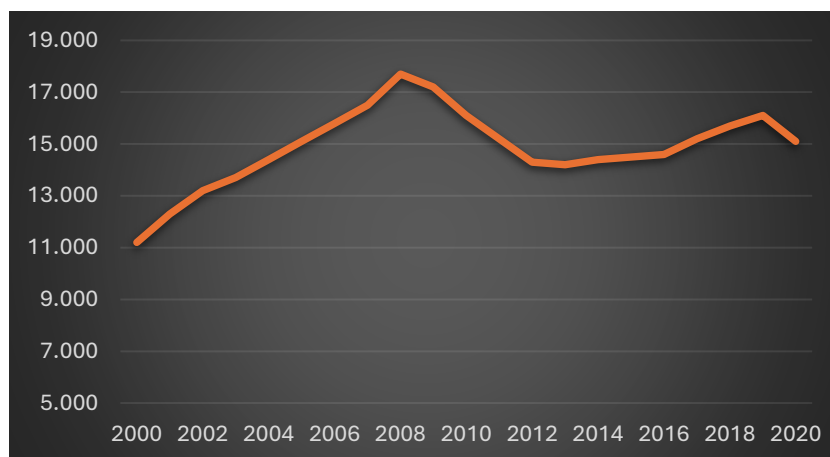
Όπως αποτυπώνεται στο Γράφημα 6, το ποσοστό της ανεργίας στην Ελλάδα παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις κατά την εικοσαετία 2000-2020. Κατά την πρώτη περίοδο, ο δείκτης εμφανίζει πορεία σταθεροποίησης, με την ελάχιστη τιμή του να καταγράφεται το 2008 (7,8%). Από το 2009 και έπειτα, παρατηρείται ραγδαία αύξηση του ποσοστού ανεργίας, η οποία κορυφώνεται στη μέγιστη τιμή του το 2013 (27,5%). Στη συνέχεια, από το 2014 και έως το 2020, ο δείκτης καταγράφει συνεχή υποχώρηση, συγκλίνοντας σταδιακά προς τα επίπεδα που σημειώθηκαν κατά την αρχή της εξεταζόμενης περιόδου.

*Γράφημα 6 Ποσοστό Ανεργίας στην επικράτεια κατά τα έτη 2000-2020
(Πηγή Eurostat)*

4.5.2 Εξέλιξη Πραγματικής Ατομικής Κατανάλωσης στην Ελλάδα (2000-2020)

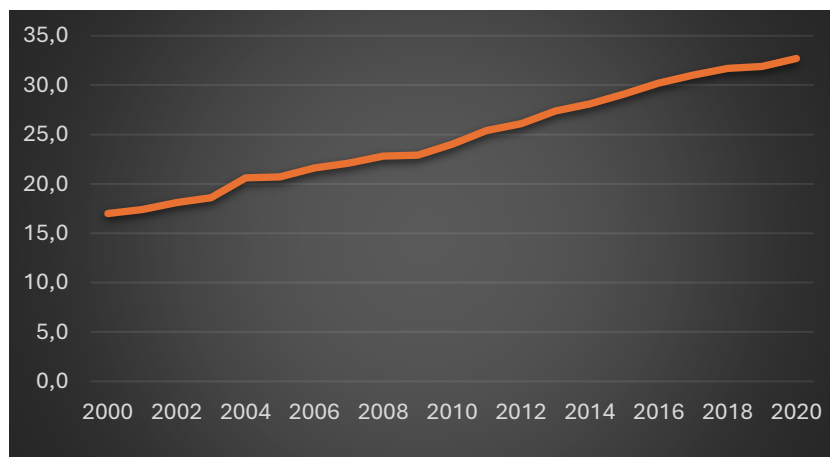
Όπως προκύπτει από το Γράφημα 7, η πραγματική ατομική κατανάλωση (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης PPS) ακολούθησε ανοδική πορεία κατά την πρώτη περίοδο της εικοσαετίας, ξεκινώντας από τις 11.200 μονάδες το 2000 και φτάνοντας στη μέγιστη τιμή της το 2008 (17.700 μονάδες). Από το 2009 έως και το 2013, καταγράφεται μια συνεχής υποχώρηση του δείκτη, ο οποίος διαμορφώνεται στη χαμηλότερη τιμή της περιόδου της κρίσης το 2013 (14.200 μονάδες). Μετά το 2014, η κατανάλωση παρουσιάζει σταδιακή ανάκαμψη, η οποία όμως διακόπτεται το 2020, όταν καταγράφεται νέα μείωση στις 15.100 μονάδες, ως συνέπεια των επιπτώσεων της πανδημικής κρίσης.

Γράφημα 7 Πραγματική Ατομική κατανάλωση στην Ελλάδα κατά τα έτη 2000-2020
(Σε μονάδες αγοραστικής δύναμης)
(Πηγή Eurostat)

4.5.3 Ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) με ολοκληρωμένη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα (2000-2020)

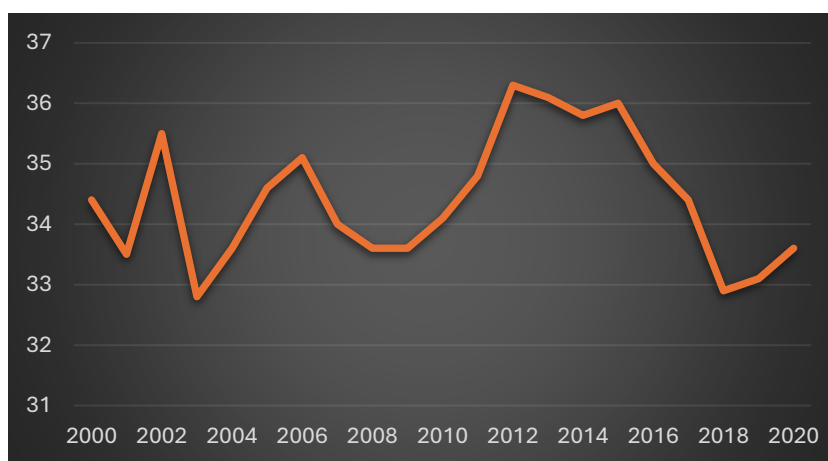
Όπως απεικονίζεται στο Γράφημα 8, το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών που κατέχει τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζει σταθερά ανοδική πορεία καθ' όλη την εξεταζόμενη εικοσαετία. Από το 17,0% που καταγράφηκε το έτος 2000, ο δείκτης αυξήθηκε σταδιακά, υπερβαίνοντας το όριο του 25% το 2011 και συνεχίζοντας την ανοδική του πορεία έως το τέλος της περιόδου, όπου και διαμορφώνεται στη μέγιστη τιμή του το 2020 (32,7%). Η σταθερή αυτή άνοδος υποδηλώνει μια συστηματική αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού, ανεξάρτητα από τις μεταβολές που σημειώθηκαν στο οικονομικό περιβάλλον της χώρας κατά την ίδια περίοδο.

Γράφημα 8 Ποσοστό του πληθυσμού (25-64 ετών) με ολοκληρωμένη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα κατά τα έτη 2000-2020
(Πηγή Eurostat)

4.5.4 Εξέλιξη της Εισοδηματικής Ανισότητας στην Ελλάδα (2000-2020)

Όπως αποτυπώνεται στο Γράφημα 9, ο δείκτης εισοδηματικής ανισότητας στην Ελλάδα παρουσιάζει διακυμάνσεις χωρίς να ακολουθεί μια σταθερή τάση κατά την εξεταζόμενη εικοσαετία. Κατά την πρώτη περίοδο (2000-2009), ο δείκτης διατηρήθηκε σε ένα εύρος τιμών μεταξύ 32,8 και 35,5 μονάδων. Από το 2010 παρατηρείται μια ανοδική τάση, με την ανισότητα να κορυφώνεται το έτος 2012 (36,3 μονάδες), παραμένοντας σε σχετικά υψηλά επίπεδα έως και το 2015. Μετά το 2016, ο δείκτης σημειώνει σταδιακή αποκλιμάκωση, φτάνοντας το 2020 στην τιμή των 33,6 μονάδων, επίπεδο αντίστοιχο με εκείνο που είχε καταγραφεί κατά τα έτη πριν την οικονομική κρίση.

*Γράφημα 9 Εξέλιξη της Εισοδηματικής Ανισότητας στην Ελλάδα (2000-2020)
(Πηγή Παγκόσμια Τράπεζα)*

4.6 Στατιστική Επεξεργασία Δεδομένων

Στην παρούσα ενότητα αναλύουμε τη σχέση μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών δεικτών (Ποσοστό Ανεργίας, Πραγματική Ατομική Κατανάλωση, Εισοδηματική Ανισότητα Gini και Μορφωτικό Επίπεδο) και της εγκληματικότητας.

4.6.1 Μεθοδολογική Προσέγγιση

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθείται για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των ανεξάρτητων και των εξαρτημένων μεταβλητών αναπτύσσεται σε τρία βήματα.

Βήμα 1: Έλεγχος Συσχετίσεων Pearson Ανεξάρτητων Μεταβλητών

Στο πρώτο στάδιο, πραγματοποιείται έλεγχος διμεταβλητών συσχετίσεων (Pearson) στις ανεξάρτητες μεταβλητές (Ανεργία, Πραγματική Κατανάλωση, Επίπεδο Μόρφωσης, Εισοδηματική Ανισότητα) προκειμένου να διαπιστωθεί εάν παρουσιάζουν γραμμική συσχέτιση. Στόχος αυτού του ελέγχου είναι να διερευνηθεί κατά πόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για την κατασκευή ενός σύνθετου "δείκτη κοινωνικοοικονομικής πίεσης" μέσω της Ανάλυσης Κύριων Συνιστωσών (PCA), ή εάν οι μακροοικονομικές μεταβλητές θα πρέπει τελικά να διατηρηθούν στην αρχική τους, διακριτή μορφή για τα επόμενα στάδια της ανάλυσης.

Βήμα 2: Έλεγχος συσχετίσεων μεταξύ των εγκλημάτων κατά της περιουσίας και κατασκευή Δείκτη Εγκληματικότητας κατά της περιουσίας.

Στο δεύτερο στάδιο της ανάλυσης, το ερευνητικό ενδιαφέρον επικεντρώνεται στα εγκλήματα με οικονομικό κίνητρο, και ειδικότερα στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας. Αρχικά πραγματοποιείται έλεγχος διμεταβλητών συσχετίσεων Pearson μεταξύ των επιμέρους εξαρτημένων μεταβλητών (κλοπές-διαρρήξεις, ληστείες, απάτες). Στόχος του ελέγχου είναι να διαπιστωθεί εάν οι μεταβλητές αυτές παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική γραμμική συσχέτιση. Εφόσον επιβεβαιωθεί η ύπαρξη σημαντικής συσχέτισης, εφαρμόζεται Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών (Principal Components Analysis – PCA). Από την ανάλυση εξάγεται η πρώτη κύρια συνιστώσα (PC1), η οποία συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό της συνολικής διακύμανσης και ερμηνεύεται ως ενιαίος «Δείκτης εγκλημάτων κατά της περιουσίας». Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται στη συνέχεια ως μεταβλητή που αποτυπώνει την διακύμανση των εγκλημάτων στο υπό εξέταση χρονικό διάστημα.

Βήμα 3: Εκτίμηση των Μοντέλων Παλινδρόμησης

Στο τρίτο και τελικό στάδιο της ανάλυσης πραγματοποιείται η εκτίμηση των μοντέλων παλινδρόμησης, με στόχο τη διερεύνηση της επίδρασης των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων στις διάφορες κατηγορίες της εγκληματικότητας. Για τον σκοπό αυτό εφαρμόζεται η μέθοδος Βήμα προς Βήμα διαδικασία Πολλαπλής Γραμμικής Παλινδρόμησης (Stepwise Multiple Linear Regression), με σκοπό τον προσδιορισμό του βέλτιστου μοντέλου.

Ως εξαρτημένες μεταβλητές εξετάζονται, σε διακριτά μοντέλα, οι δείκτες και οι κατηγορίες εγκληματικότητας που προέκυψαν από τα προηγούμενα στάδια της ανάλυσης. Ειδικότερα, για τα εγκλήματα κατά της περιουσίας, εφόσον η Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών (PCA) αποδώσει

έναν στατιστικά αξιόπιστο σύνθετο δείκτη (PC1), εκτιμώνται μοντέλα παλινδρόμησης τόσο για τον εν λόγω δείκτη όσο και για τις επιμέρους κατηγορίες εγκλημάτων κατά της περιουσίας. Σε περίπτωση που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία σύνθετου δείκτη (π.χ. χαμηλές συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών), η παλινδρόμηση εφαρμόζεται αποκλειστικά στις επιμέρους μεταβλητές των εγκλημάτων κατά της περιουσίας.

Αντίστοιχα, εκτιμώνται ξεχωριστά μοντέλα παλινδρόμησης για τις ανθρωποκτονίες και για τις παραβάσεις του Νόμου περί ναρκωτικών, προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση των συγκεκριμένων μορφών εγκληματικότητας με τους κοινωνικοοικονομικούς δείκτες. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η συγκριτική αξιολόγηση της επίδρασης των ίδιων ερμηνευτικών παραγόντων σε διαφορετικά είδη εγκληματικών συμπεριφορών.

Ως ανεξάρτητες μεταβλητές εισάγονται είτε ο σύνθετος κοινωνικοοικονομικός δείκτης είτε οι επιμέρους κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές στην αρχική τους μορφή. Επιπλέον, σε όλα τα μοντέλα συμπεριλαμβάνεται μια δείκτρια μεταβλητή για την αποτύπωση της επίδρασης της κοινωνικοοικονομικής κρίσης. Η μεταβλητή αυτή λαμβάνει την τιμή 0 για την προ-κρίσης περίοδο (2000–2008) και την τιμή 1 για την περίοδο της κρίσης (2009–2020).

4.6.2 Έλεγχος Συσχετίσεων Ανεξάρτητων Μεταβλητών (Pearson)

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του ελέγχου διμεταβλητών συσχετίσεων (Pearson) για το σύνολο των εξεταζόμενων κοινωνικοοικονομικών δεικτών. Στον πίνακα που ακολουθεί, αποτυπώνονται οι σχετικοί συντελεστές, προκειμένου να διαπιστωθεί ποιες μεταβλητές παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική γραμμική συσχέτιση μεταξύ τους, πληροφορία απαραίτητη τόσο για την ερμηνεία των επιμέρους σχέσεων όσο και για τον εντοπισμό πιθανών προβλημάτων πολυσυγγραμμικότητας στα επακόλουθα υποδείγματα παλινδρόμησης.

Μεταβλητές	Ποσοστό Ανεργίας	Πραγματική Ατομική Κατανάλωση	Εισοδηματική Ανισότητα (Gini)
Πραγματική Ατομική Κατανάλωση	$r = -0,141$ ($p = 0,542$)		
Εισοδηματική Ανισότητα (Gini)	$r = 0,588^*$ ($p = 0,005$)	$r = -0,250$ ($p = 0,274$)	
Επίπεδο Μόρφωσης	$r = 0,719^*$ ($p < 0,001$)	$r = 0,384$ ($p = 0,086$)	$r = 0,090$ ($p = 0,699$)

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων του Πίνακα προκύπτει ότι στατιστικά σημαντική γραμμική συσχέτιση (σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0,05$) εμφανίζουν μόνο δύο ζεύγη μεταβλητών: Ποσοστό Ανεργίας και Επίπεδο Μόρφωσης: Καταγράφεται ισχυρή, θετική γραμμική συσχέτιση ($r = 0,719$) η οποία είναι στατιστικά σημαντική ($p < 0,001$). Ποσοστό Ανεργίας και Εισοδηματική Ανισότητα (Gini): Παρατηρείται θετική γραμμική συσχέτιση ($r = 0,588$), η οποία είναι επίσης στατιστικά σημαντική ($p = 0,005$). Αντίθετα, η μεταβλητή της Πραγματικής Ατομικής Κατανάλωσης δεν παρουσιάζει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με καμία από τις υπόλοιπες μεταβλητές, καθώς όλες οι αντίστοιχες τιμές (p-value) είναι μεγαλύτερες του 0,05 (με την Ανεργία ($p = 0,542$) και με τον δείκτη Gini ($p = 0,274$)). Το ίδιο ισχύει και για τη σχέση μεταξύ Επιπέδου Μόρφωσης και Εισοδηματικής Ανισότητας ($r = 0,090$, $p = 0,699$).

Με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα, καθίσταται αναγκαίος ο διαχωρισμός μεταξύ στατιστικής συνδιακύμανσης και ουσιαστικής αιτιότητας:

Σχέση Ανεργίας και Μορφωτικού επιπέδου: Η ισχυρή θετική συσχέτιση ($r = 0,719$) αναγνωρίζεται ως ψευδής συσχέτιση. Το εύρημα αυτό οφείλεται στην ταυτόχρονη, μακροχρόνια ανοδική τάση των δύο μεγεθών στην Ελλάδα κατά την εξεταζόμενη περίοδο 2000–2020 (σταθερή αύξηση των πτυχιούχων παράλληλα με την αύξηση της ανεργίας λόγω της οικονομικής κρίσης). Συνεπώς, μεταξύ των δύο μεταβλητών δεν υφίσταται σχέση αιτιότητας.

Σχέση Ανεργίας και Εισοδηματικής Ανισότητας: Αντίθετα, ο συντελεστής ($r = 0,588$) πιθανότατα αντανakλά, αμφίδρομη αιτιώδη σχέση. Η άνοδος της ανεργίας στερεί εισοδήματα από τα ασθενέστερα στρώματα οξύνοντας την ανισότητα, ενώ παράλληλα η διεύρυνση της ανισότητας περιορίζει τη συνολική ζήτηση, που τροφοδοτούν εκ νέου την ανεργία.

Ανεξάρτητα, ωστόσο, από τον πιθανό αιτιώδη χαρακτήρα των παραπάνω σχέσεων, η εφαρμογή της Ανάλυσης Κύριων Συνιστωσών (PCA) στο σύνολο των ανεξάρτητων μεταβλητών δεν κρίθηκε κατάλληλη, καθώς τα ζεύγη των μεταβλητών δεν εμφανίζουν στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ τους (η Πραγματική Ατομική Κατανάλωση δεν συσχετίζεται σημαντικά με καμία άλλη μεταβλητή), γεγονός που θα καθιστούσε έναν ενιαίο σύνθετο δείκτη στερούμενο εννοιολογικής συνοχής. Επιπλέον, η διατήρηση των μεταβλητών στα αρχικά τους μεγέθη κρίθηκε απαραίτητη προκειμένου να διερευνηθεί η επιμέρους

επίδραση της καθεμίας ξεχωριστά σε κάθε κατηγορία εγκλήματος. Για τους λόγους αυτούς, κρίθηκε προτιμότερη η διατήρηση όλων των ανεξάρτητων μεταβλητών στα αρχικά τους μεγέθη και η απευθείας εισαγωγή τους στα υποδείγματα παλινδρόμησης, με τη χρήση της διαδικασίας Βήμα προς Βήμα (Stepwise) για την αντιμετώπιση τυχόν πολυσυγγραμμικότητας.

4.6.3 Έλεγχος Συσχετίσεων στα Εγκλήματα κατά της περιουσίας

Στο παρόν υποκεφάλαιο εξετάζεται η ύπαρξη γραμμικής συσχέτισης μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών της παραβατικότητας με οικονομικό κίνητρο, και συγκεκριμένα μεταξύ των Κλοπών-Διαρρήξεων, των Ληστειών και των Απατών. Η εφαρμογή του ελέγχου διμεταβλητών συσχετίσεων Pearson (Pairwise Pearson Correlations) ανέδειξε ισχυρή στατιστική συσχέτιση. Τα αναλυτικά αποτελέσματα αποτυπώνονται στον Πίνακα που ακολουθεί:

Μεταβλητές	1. Κλοπές στην επικράτεια	2. Ληστείες στην επικράτεια	3. Απάτες στην επικράτεια
1. Ληστείες στην επικράτεια	$r = 0,961^*$ ($p < 0,001$)		
2. Απάτες στην επικράτεια	$r = 0,665^*$ ($p = 0,001$)	$r = 0,567^*$ ($p = 0,007$)	

Από την ανάλυση των συσχετίσεων εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

Κλοπές-Διαρρήξεις και Ληστείες: Διαπιστώθηκε ισχυρή, θετική συσχέτιση ($r = 0,961$), η οποία είναι στατιστικά σημαντική ($p < 0,001$).

Κλοπές-Διαρρήξεις και Απάτες: Παρατηρήθηκε ισχυρή, θετική συσχέτιση ($r = 0,665$, $p = 0,001$), η οποία είναι στατιστικά σημαντική.

Ληστείες και Απάτες: Καταγράφηκε θετική συσχέτιση η οποία είναι στατιστικά σημαντική ($r = 0,567$, $p = 0,007$).

Βάσει των παραπάνω αποτελεσμάτων μπορούμε να προχωρήσουμε στην εφαρμογή της Ανάλυσης κύριων Συνιστωσών (PCA) στο σύνολο των τριών μεταβλητών (Κλοπές, Ληστείες, Απάτες), με σκοπό τη δημιουργία ενός σύνθετου δείκτη Εγκλημάτων κατά της περιουσίας

Η ανάλυση των συσχετίσεων ανέδειξε την καταλληλότητα του παραγόμενου δείκτη. Βάσει του κριτηρίου Kaiser, εξήχθη μόνο η πρώτη κύρια συνιστώσα (PC1), καθώς ήταν η μοναδική που παρουσίασε ιδιοτιμή (Eigenvalue) μεγαλύτερη της μονάδας. Τα αναλυτικά αποτελέσματα της ιδιοανάλυσης αποτυπώνονται παρακάτω:

Eigenanalysis of the Correlation Matrix

Eigenvalue	2,4762	0,4935	0,0303
Proportion	0,825	0,164	0,010
Cumulative	0,825	0,990	1,000

Όπως προκύπτει από τα δεδομένα του παραπάνω Πίνακα, η πρώτη κύρια συνιστώσα (PC1) παρουσιάζει ιδιοτιμή ίση με 2,4762, υπερβαίνοντας το όριο της μονάδας (>1). Η συνιστώσα αυτή ερμηνεύει το 82,5% της συνολικής διακύμανσης των τριών επιμέρους εγκλημάτων, γεγονός που υποδηλώνει ότι η πλειονότητα της πληροφορίας των αρχικών μεταβλητών διατηρείται επιτυχώς στο νέο σχήμα.

Για την αποτίμηση της συμβολής των επιμέρους εγκληματολογικών κατηγοριών στη διαμόρφωση του σύνθετου δείκτη, εξετάστηκαν οι συντελεστές φόρτισης (loadings) των μεταβλητών στην πρώτη κύρια συνιστώσα, όπως προκύπτουν από τα αντίστοιχα ιδιοδιανύσματα. Οι τιμές των συντελεστών αυτών, οι οποίες αποτυπώνουν τη σχετική συμμετοχή κάθε εγκληματολογικής κατηγορίας στη διαμόρφωση της πρώτης κύριας συνιστώσας, παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα:

Eigenvectors

Variable	PC1	PC2	PC3
Κλοπές στην επικράτεια	0,619	-0,267	0,739
Ληστείες στην επικράτεια	0,599	-0,449	-0,663
Απάτες στην επικράτεια	0,509	0,853	-0,118

Παρατηρούμε ότι και οι τρεις μεταβλητές συνεισφέρουν θετικά στη διαμόρφωση της πρώτης κύριας συνιστώσας. Τη μεγαλύτερη συμμετοχή εμφανίζουν οι Κλοπές στην επικράτεια (0,619), ακολουθούμενες από τις Ληστείες (0,599) και τις Απάτες (0,509). Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει ότι ο παραγόμενος δείκτης εκφράζει και τις τρεις μορφές εγκλημάτων κατά της περιουσίας.

Συμπερασματικά, η πρώτη κύρια συνιστώσα (PC1) ορίζεται ως «Δείκτης εγκλημάτων κατά της περιουσίας». Ο δείκτης αυτός ενσωματώνει τις τάσεις της παραβατικότητας με οικονομικό κίνητρο στην Ελλάδα και θα αποτελέσει την εξαρτημένη μεταβλητή για την εκτίμηση των μοντέλων πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης στο τελικό στάδιο της παρούσας έρευνας.

4.6.4. Η Επίδραση των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων στον Δείκτη Εγκλημάτων κατά της Περιουσίας.

Σε αυτό το υποκεφάλαιο, εξετάζεται η συνολική επίδραση των μακροοικονομικών και κοινωνικών μεταβλητών στα εγκλήματα κατά της περιουσίας στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2000–2020. Για τον σκοπό αυτό, εφαρμόστηκε η μέθοδος της Πολλαπλής Γραμμικής Παλινδρόμησης (Multiple Linear Regression). Ως εξαρτημένη μεταβλητή (Y) ορίστηκε ο παραχθείς «Δείκτης Εγκλημάτων κατά της Περιουσίας» (η πρώτη κύρια συνιστώσα - PC1 από Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών) και ως ανεξάρτητες μεταβλητές εισήχθησαν το Ποσοστό Ανεργίας, η Πραγματική Ατομική Κατανάλωση, το Μορφωτικό Επίπεδο, η Εισοδηματική Ανισότητα (Δείκτης Gini) και η δείκτρια μεταβλητή της Κρίσης. Η μαθηματική σχέση που περιγράφει το αρχικό, πλήρες υπόδειγμα αποτυπώνεται στην ακόλουθη εξίσωση παλινδρόμησης (Regression Equation):

$$\text{Δείκτης Περιουσιακής Εγκληματικότητας} = -4,83 + 0,0838 \text{ Ποσοστό Ανεργίας} + 0,000329$$

$$\text{Πραγματική Ατομική Κατανάλωση} - 0,0773 \text{ Μορφωτικό Επίπεδο} - 0,024 \text{ Εισοδηματική}$$

$$\text{Ανισότητα} + 2,400 \text{ Δείκτης Κρίσης}$$

Τα αναλυτικά αποτελέσματα των επιμέρους συντελεστών, των επιπέδων σημαντικότητας, καθώς και των ελέγχων πολυσυγγραμμικότητας για το αρχικό μοντέλο παρουσιάζονται παρακάτω:

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value
Constant	-4,83	6,87	(-19,47; 9,82)	-0,70	0,493
Ποσοστό Ανεργίας	0,0838	0,0666	(-0,0581; 0,2257)	1,26	0,228
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,000329	0,000141	(0,000027; 0,000630)	2,32	0,035
Μορφώτικο Επίπεδο	-0,0773	0,0710	(-0,2286; 0,0741)	-1,09	0,294
Εισοδηματικής Ανισότητα	-0,024	0,208	(-0,468; 0,419)	-0,12	0,908
Δείκτης Κρίσης	2,400	0,581	(1,161; 3,638)	4,13	0,001

Term	VIF
Constant	
Ποσοστό Ανεργίας	11,12
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	2,59
Μορφώτικο Επίπεδο	7,34
Εισοδηματικής Ανισότητα	2,81
Δείκτης Κρίσης	4,82

Από τον έλεγχο των επιμέρους συντελεστών προκύπτει ότι η δείκτρια μεταβλητή της κρίσης αποτελεί ισχυρό, στατιστικά σημαντικό παράγοντα ($p = 0,001 < 0,05$). Ο θετικός συντελεστής (2,400) υποδηλώνει ότι η έλευση της κοινωνικοοικονομικής κρίσης οδήγησε σε μια μέση αύξηση της τάξης των 2,4 μονάδων στον Δείκτη εγκλημάτων κατά της περιουσίας. Παράλληλα, η Πραγματική Ατομική Κατανάλωση εμφανίζει επίσης στατιστική σημαντικότητα ($p = 0,035 < 0,05$) με θετικό πρόσημο (0,000329). Αντίθετα, το Ποσοστό Ανεργίας ($p = 0,228$), το Μορφωτικό Επίπεδο ($p = 0,294$) και η Εισοδηματική Ανισότητα ($p = 0,908$) δεν παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα στο αρχικό αυτό σχήμα.

Παράλληλα, ο έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας μέσω του Συντελεστή Διακύμανσης (VIF) κατέγραψε τιμή ανώτερη του αποδεκτού ορίου για το Ποσοστό Ανεργίας ($VIF = 11,12 > 10$). Η παρουσία υψηλής πολυσυγγραμμικότητας υποδηλώνει έντονη γραμμική εξάρτηση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών, γεγονός που ενδέχεται να αλλοιώνει την ακρίβεια των εκτιμήσεων και τις τιμές p . Η στατιστική σημαντικότητα του υποδείγματος στο σύνολό του επιβεβαιώνεται από την Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA), όπου η p -τιμή της παλινδρόμησης είναι στατιστικά σημαντική ($p < 0,001$). Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 του υποδείγματος ανέρχεται στο 89,07% ενώ ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού R^2_{adj} στο 85,43%.

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
0,600662	89,07%	85,43%	13,2586	73,23%	53,74	52,43

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value
Regression	5	44,1122	89,07%	44,1122	8,82245	24,45
Ποσοστό Ανεργίας	1	26,0039	52,51%	0,5712	0,57118	1,58
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	1	11,6126	23,45%	1,9476	1,94759	5,40
Μορφώτικο Επίπεδο	1	0,0710	0,14%	0,4273	0,42732	1,18
Εισοδηματικής Ανισότητα	1	0,2757	0,56%	0,0050	0,00496	0,01
Δείκτης Κρίσης	1	6,1490	12,42%	6,1490	6,14896	17,04
Error	15	5,4119	10,93%	5,4119	0,36079	
Total	20	49,5242	100,00%			

Source	P-Value
Regression	0,000
Ποσοστό Ανεργίας	0,228
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,035
Μορφώτικο Επίπεδο	0,294
Εισοδηματικής Ανισότητα	0,908
Δείκτης Κρίσης	0,001
Error	
Total	

Δεδομένου ότι ορισμένες μεταβλητές δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές και υφίσταται πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας, καθίσταται απαραίτητη περαιτέρω διερεύνηση του υποδείγματος. Για τον σκοπό αυτό, εφαρμόζεται η βήμα προς βήμα διαδικασία παλινδρόμησης (Stepwise Regression), προκειμένου να απομακρυνθούν οι στατιστικά μη σημαντικές μεταβλητές και να προσδιοριστεί το βέλτιστο υπόδειγμα για τον Δείκτη Περιουσιακής Εγκληματικότητας.

Όπως προέκυψε από τα αποτελέσματα, η μέθοδος της βήμα προς βήμα διαδικασίας παλινδρόμησης (Stepwise Regression) οδήγησε στην απαλοιφή του Ποσοστού Ανεργίας, της Πραγματικής Ατομικής Κατανάλωσης, του Μορφωτικού Επιπέδου και της Εισοδηματικής Ανισότητας. Το τελικό, βέλτιστο μοντέλο που διαμορφώθηκε αποτυπώνεται στην ακόλουθη εξίσωση:

Δείκτης Περιουσιακής Εγκληματικότητας = $-1,631 + 2,853$ (Δείκτης Κρίσης)

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value	VIF
Constant	-1,631	0,211	(-2,073; -1,188)	-7,71	0,000	
Δείκτης Κρίσης	2,853	0,280	(2,268; 3,439)	10,20	0,000	1,00

Στο τελικό αυτό μοντέλο, η δείκτρια μεταβλητή της Κρίσης αποτελεί τη μοναδική ερμηνευτική μεταβλητή και είναι στατιστικά σημαντική, αφού η p-τιμή της είναι μηδενική ($p < 0,001$). Ο σταθερός όρος (-1,631) δείχνει τη μέση, αρχική τιμή του Δείκτη Εγκληματικότητας κατά της περιουσίας πριν από την κρίση (2000–2008). Αντίστοιχα, ο θετικός συντελεστής (2,853) καταδεικνύει ότι κατά την περίοδο της κρίσης (2009–2020) ο συνολικός Δείκτης Περιουσιακής Εγκληματικότητας αυξήθηκε, κατά μέσο όρο 2,853 μονάδες.

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
0,634490	84,56%	83,74%	9,29300	81,24%	45,80	47,52

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value	P-Value
Regression	1	41,875	84,56%	41,875	41,8752	104,02	0,000
Δείκτης Κρίσης	1	41,875	84,56%	41,875	41,8752	104,02	0,000
Error	19	7,649	15,44%	7,649	0,4026		
Total	20	49,524	100,00%				

Η ερμηνευτική ισχύς του τελικού υποδείγματος παραμένει υψηλή. Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 διαμορφώνεται στο 84,56% και ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού R^2 adj στο 83,74%. Αυτό σημαίνει ότι σχεδόν το 85% της συνολικής διακύμανσης της εγκληματικότητας κατά της περιουσίας στην Ελλάδα ερμηνεύεται αποκλειστικά από την αρνητική επίδραση της κρίσης. Παράλληλα, η συνολική στατιστική σημαντικότητα του υποδείγματος επιβεβαιώνεται από την Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA), καθώς η p-τιμή είναι μηδενική ($p < 0,001$).

4.6.5. Η Επίδραση των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων στις Επιμέρους Κατηγορίες των εγκλημάτων κατά της Περιουσίας : Κλοπές, Ληστείες και Απάτες

Μετά τη διαπίστωση ότι μόνο η δείκτρια μεταβλητή της κρίσης ασκεί στατιστικά σημαντική επίδραση στο σύνολο των περιουσιακών εγκλημάτων, κρίνεται σκόπιμη η εξειδίκευση της ανάλυσης στις επιμέρους κατηγορίες τους. Στόχος αυτού του υποκεφαλαίου είναι να εξετάσουμε αν η κρίση επηρέασε εξίσου και τις επιμέρους κατηγορίες εγκλημάτων, και να δούμε σε ποιες από αυτές είχε τον μεγαλύτερο αντίκτυπο. Για τον σκοπό αυτό, εκτιμήθηκαν τρία νέα υποδείγματα πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης (Multiple Linear Regression), διατηρώντας τις ίδιες ερμηνευτικές μεταβλητές, αλλά εξετάζοντας ως εξαρτημένες μεταβλητές αρχικά τις Κλοπές-Διαρρήξεις, εν συνεχεία τις Ληστείες και, τέλος, τις Απάτες (ανά 100.000 κατοίκους).

Α. Ανάλυση για τις Κλοπές – Διαρρήξεις

Η εφαρμογή του αρχικού, πλήρους μοντέλου πολλαπλής παλινδρόμησης για τις Κλοπές - Διαρρήξεις απέδωσε την ακόλουθη εξίσωση:

Κλοπές στην επικράτεια = 521 + 13,7 Ποσοστό Ανεργίας + 0,0556 Πραγματική Ατομική Κατανάλωση - 21,9 Μορφωτικό Επίπεδο - 11,1 Εισοδηματική Ανισότητα + 328,9 Δείκτης Κρίσης

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value	VIF
Constant	521	1135	(-1899; 2941)	0,46	0,653	
Ποσοστό Ανεργίας	13,7	11,0	(-9,8; 37,1)	1,24	0,234	11,12
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,0556	0,0234	(0,0058; 0,1054)	2,38	0,031	2,59
Μορφωτικό Επίπεδο	-21,9	11,7	(-46,9; 3,1)	-1,87	0,082	7,34
Εισοδηματικής Ανισότητα	-11,1	34,4	(-84,5; 62,2)	-0,32	0,751	2,81
Δείκτης Κρίσης	328,9	96,1	(124,2; 533,7)	3,42	0,004	4,82

Από τον έλεγχο των επιμέρους συντελεστών προκύπτει ότι η δείκτρια μεταβλητή της κρίσης αποτελεί ισχυρό, στατιστικά σημαντικό παράγοντα ($p = 0,004 < 0,05$). Ο θετικός συντελεστής της (328,9) υποδηλώνει ότι η έλευση της κοινωνικοοικονομικής κρίσης οδήγησε σε μια μέση αύξηση της τάξης των 329 κλοπών ανά 100.000 κατοίκους περίπου. Παράλληλα, όπως παρατηρήθηκε και στο συνολικό δείκτη, η Πραγματική Ατομική Κατανάλωση εμφανίζει επίσης στατιστική σημαντικότητα ($p = 0,031 < 0,05$) με θετικό συντελεστή (0,0556).

Αντίθετα, το Ποσοστό Ανεργίας ($p = 0,234$), το Μορφωτικό Επίπεδο ($p = 0,082$) και η Εισοδηματική Ανισότητα ($p = 0,751$) δεν παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα στο συγκεκριμένο υπόδειγμα.

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
99,2815	80,27%	73,70%	371481	50,43%	268,26	266,96

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value	P-Value
Regression	5	601581	80,27%	601581	120316	12,21	0,000
Ποσοστό Ανεργίας	1	297535	39,70%	15169	15169	1,54	0,234
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	1	174301	23,26%	55708	55708	5,65	0,031
Μορφωτικό Επίπεδο	1	5209	0,70%	34373	34373	3,49	0,082
Εισοδηματικής Ανισότητα	1	8987	1,20%	1031	1031	0,10	0,751
Δείκτης Κρίσης	1	115548	15,42%	115548	115548	11,72	0,004
Error	15	147852	19,73%	147852	9857		
Total	20	749433	100,00%				

Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ένα ισχυρό υπόδειγμα, με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 να ανέρχεται στο 80,27% και τον προσαρμοσμένο συντελεστή προσδιορισμού R^2 adj στο 73,70%. Η στατιστική σημαντικότητα του υποδείγματος στο σύνολό του επιβεβαιώνεται από την Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA), όπου η p -τιμή της παλινδρόμησης είναι απόλυτα σημαντική ($p < 0,001$).

Ωστόσο, κατά τον έλεγχο της πολυσυγγραμμικότητας, επιβεβαιώνεται το ίδιο ζήτημα που εντοπίστηκε και στο συνολικό μοντέλο: το Ποσοστό Ανεργίας εμφανίζει $VIF = 11,12$ (> 10) και το Μορφωτικό Επίπεδο $VIF = 7,34$. Η παρουσία έντονης συγγραμμικότητας μεταξύ των μεταβλητών αυτών αλλοιώνει την ακρίβεια των εκτιμήσεων.

Δεδομένου ότι ορισμένες μεταβλητές δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές και το πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας παραμένει, καθίσταται απαραίτητη η περαιτέρω διερεύνηση του υποδείγματος. Για τον σκοπό αυτό, εφαρμόζεται εκ νέου η βήμα προς βήμα διαδικασία παλινδρόμησης (Stepwise Regression), προκειμένου να απομακρυνθούν οι στατιστικά μη σημαντικές μεταβλητές και να προσδιοριστεί το βέλτιστο υπόδειγμα για τις Κλοπές.

Όπως προέκυψε από τα αποτελέσματα, η μέθοδος της βήμα προς βήμα διαδικασίας παλινδρόμησης (Stepwise Regression) οδήγησε στην απαλοιφή του Ποσοστού Ανεργίας, της Πραγματικής Ατομικής Κατανάλωσης, του Μορφωτικού Επιπέδου και της Εισοδηματικής Ανισότητας, λόγω έλλειψης στατιστικής σημαντικότητας. Το τελικό, βέλτιστο μοντέλο που διαμορφώθηκε αποτυπώνεται στην ακόλουθη εξίσωση:

$$\text{Κλοπές - Διαρρήξεις} = 641,8 + 321,6 \text{ Δείκτης Κρίσης}$$

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value	VIF
Constant	641,8	35,7	(567,1; 716,4)	17,99	0,000	
Δείκτης Κρίσης	321,6	47,2	(222,8; 420,3)	6,81	0,000	1,00

Στο τελικό αυτό μοντέλο, η δείκτρια μεταβλητή της Κρίσης αποτελεί τη μοναδική ερμηνευτική μεταβλητή και είναι απολύτως στατιστικά σημαντική, αφού η p-τιμή της είναι μηδενική ($p < 0,001$). Ο σταθερός όρος (641,8) δείχνει τον μέσο όρο των κλοπών-διαρρήξεων ανά 100.000 κατοίκους πριν από την κρίση (2000–2008). Αντίστοιχα, ο θετικός συντελεστής (321,6) καταδεικνύει ότι κατά την περίοδο της κρίσης (2009–2020) οι κλοπές-διαρρήξεις αυξήθηκαν κατά μέσο όρο κατά περίπου 322 περιστατικά ανά 100.000 κατοίκους.

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
107,015	70,97%	69,44%	263661	64,82%	261,17	262,89

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value	P-Value
Regression	1	531843	70,97%	531843	531843	46,44	0,000
Δείκτης Κρίσης	1	531843	70,97%	531843	531843	46,44	0,000
Error	19	217590	29,03%	217590	11452		
Total	20	749433	100,00%				

Η ερμηνευτική ισχύς του τελικού υποδείγματος παραμένει υψηλή. Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 διαμορφώνεται στο 70,97% και προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού R^2 adj στο 69,44%). Αυτό σημαίνει ότι περίπου το 71% της συνολικής

διακύμανσης των κλοπών-διαρρήξεων ερμηνεύεται αποκλειστικά από την αρνητική επίδραση της κρίσης.

Παράλληλα, η συνολική στατιστική σημαντικότητα του υποδείγματος επιβεβαιώνεται από την Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA), καθώς η p-τιμή είναι μικρότερη από 0,001 ($p < 0,001$).

B. Ανάλυση για τις Ληστείες

Αντίστοιχα, η εκτίμηση του αρχικού, πλήρους υποδείγματος για τις Ληστείες παρήγαγε την παρακάτω εξίσωση παλινδρόμησης:

Ληστείες στην επικράτεια = $-0,5 + 1,011$ Ποσοστό Ανεργίας + $0,00507$ Πραγματική Ατομική Κατανάλωση - $2,237$ Μορφωτικό Επίπεδο - $0,46$ Εισοδηματική Ανισότητα + $26,09$ Δείκτης Κρίσης

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value	VIF
Constant	-0,5	67,6	(-144,6; 143,7)	-0,01	0,995	
Ποσοστό Ανεργίας	1,011	0,656	(-0,386; 2,408)	1,54	0,144	11,12
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,00507	0,00139	(0,00210; 0,00804)	3,64	0,002	2,59
Μορφωτικό Επίπεδο	-2,237	0,699	(-3,727; -0,747)	-3,20	0,006	7,34
Εισοδηματικής Ανισότητα	-0,46	2,05	(-4,83; 3,91)	-0,23	0,824	2,81
Δείκτης Κρίσης	26,09	5,72	(13,89; 38,29)	4,56	0,000	4,82

Από την εξέταση των επιμέρους συντελεστών παρατηρείται μια διαφοροποίηση σε σχέση με τις κλοπές, καθώς τρεις μεταβλητές εμφανίζουν αρχικά στατιστική σημαντικότητα. Η δείκτρια μεταβλητή της Κρίσης παραμένει ισχυρά στατιστικά σημαντική ($p < 0,001$) με θετικό συντελεστή (26,09), γεγονός που υποδηλώνει μια μέση αύξηση της τάξης των 26 περίπου ληστειών ανά 100.000 κατοίκους κατά την περίοδο της κρίσης, διατηρώντας τους λοιπούς παράγοντες σταθερούς. Παράλληλα, η Πραγματική Ατομική Κατανάλωση ($p = 0,002 < 0,05$) παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα με θετικό συντελεστή (0,00507), ενώ στατιστικά σημαντικό ($p = 0,006 < 0,05$) είναι και το Μορφωτικό Επίπεδο, το οποίο εμφανίζεται να ασκεί αρνητική επίδραση (συντελεστής -2,237) Αντίθετα, το Ποσοστό Ανεργίας ($p = 0,144$) και η Εισοδηματική Ανισότητα ($p = 0,824$) δεν παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική επίδραση στο συγκεκριμένο υπόδειγμα.

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
5,91402	85,27%	80,36%	1280,00	64,06%	149,79	148,49

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value
Regression	5	3036,85	85,27%	3036,85	607,369	17,37
Ποσοστό Ανεργίας	1	1117,78	31,39%	83,17	83,173	2,38
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	1	999,01	28,05%	462,76	462,764	13,23
Μορφώτικο Επίπεδο	1	153,55	4,31%	358,33	358,335	10,25
Εισοδηματικής Ανισότητα	1	39,55	1,11%	1,79	1,785	0,05
Δείκτης Κρίσης	1	726,95	20,41%	726,95	726,952	20,78
Error	15	524,63	14,73%	524,63	34,976	
Total	20	3561,48	100,00%			

Source	P-Value
Regression	0,000
Ποσοστό Ανεργίας	0,144
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,002
Μορφώτικο Επίπεδο	0,006
Εισοδηματικής Ανισότητα	0,824
Δείκτης Κρίσης	0,000
Error	
Total	

Το συγκεκριμένο υπόδειγμα παρουσιάζει την υψηλότερη, μέχρι στιγμής, ερμηνευτική ικανότητα. Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 διαμορφώνεται στο 85,27%, ενώ ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού R^2 adj στο 80,36%, υποδεικνύοντας ότι το 85% περίπου της διακύμανσης των ληστειών ερμηνεύεται από τις ανεξάρτητες μεταβλητές. Το συνολικό υπόδειγμα κρίνεται στατιστικά σημαντικό (ANOVA $p < 0,001$).

Δεδομένου ότι και στο αρχικό υπόδειγμα για τις Ληστείες, ορισμένες μεταβλητές δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές (Ποσοστό Ανεργίας, Εισοδηματική Ανισότητα) ενώ παράλληλα καταγράφηκε έντονο πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας, εφαρμόστηκε εκ νέου η βήμα προς βήμα διαδικασία παλινδρόμησης (Stepwise Regression). Η μέθοδος της βήμα προς βήμα διαδικασίας παλινδρόμησης οδήγησε τελικά στην απαλοιφή του Ποσοστού Ανεργίας, της Πραγματικής Ατομικής Κατανάλωσης, του Μορφωτικού Επιπέδου και της Εισοδηματικής Ανισότητας. Το τελικό, βέλτιστο μοντέλο που διαμορφώθηκε, καθώς και οι αντίστοιχοι συντελεστές, παρουσιάζονται παρακάτω:

Ληστείες στην επικράτεια = 22,30 + 21,25 Δείκτης Κρίσης

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value	VIF
Constant	22,30	2,69	(16,67; 27,94)	8,29	0,000	
Δείκτης Κρίσης	21,25	3,56	(13,80; 28,70)	5,97	0,000	1,00

Στο τελικό αυτό υπόδειγμα, η δείκτρια μεταβλητή της Κρίσης είναι στατιστικά σημαντική, αφού η p-τιμή της είναι μηδενική ($p < 0,001$). Ο σταθερός όρος (22,30) δείχνει τον μέσο όρο των ληστειών ανά 100.000 κατοίκους πριν από την κρίση (2000–2008). Αντίστοιχα, ο θετικός συντελεστής (21,25) δείχνει ότι κατά την περίοδο της κρίσης (2009–2020) οι ληστείες αυξήθηκαν κατά μέσο όρο κατά 21 περίπου περιστατικά ανά 100.000 κατοίκους.

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
8,07285	65,23%	63,40%	1491,07	58,13%	152,62	154,34

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value	P-Value
Regression	1	2323	65,23%	2323	2323,23	35,65	0,000
Δείκτης Κρίσης	1	2323	65,23%	2323	2323,23	35,65	0,000
Error	19	1238	34,77%	1238	65,17		
Total	20	3561	100,00%				

Η ερμηνευτική ισχύς του τελικού υποδείγματος κρίνεται ικανοποιητική, με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 στο 65,23% και τον προσαρμοσμένο συντελεστή προσδιορισμού R^2 adj στο 63,40%. Αυτό σημαίνει ότι το 65% περίπου της συνολικής διακύμανσης των ληστειών ερμηνεύεται αποκλειστικά από την επίδραση της κρίσης. Παράλληλα, η συνολική στατιστική σημαντικότητα του υποδείγματος επιβεβαιώνεται από την Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA), καθώς η p-τιμή είναι μικρότερη από το 0,05 ($p < 0,001$).

Γ. Ανάλυση για τις Απάτες

Ολοκληρώνοντας την εξέταση των εγκλημάτων κατά της περιουσίας, η εκτίμηση του αρχικού, πλήρους υποδείγματος για τις Απάτες διαμόρφωσε την ακόλουθη εξίσωση παλινδρόμησης:

Απάτες στην επικράτεια = -29,9 - 0,112 Ποσοστό Ανεργίας - 0,001640 Πραγματική Ατομική Κατανάλωση + 2,002 Μορφωτικό Επίπεδο + 0,686 Εισοδηματική Ανισότητα + 3,82 Δείκτης Κρίσης

Από την εξέταση των επιμέρους συντελεστών, προκύπτει μια σημαντική διαφοροποίηση στο πλήρες μοντέλο σε σχέση με τις κλοπές και τις ληστείες. Στο υπόδειγμα των απατών, αναδεικνύονται στατιστικά σημαντικές δύο μεταβλητές: το Μορφωτικό Επίπεδο ($p < 0,001$) με θετικό συντελεστή (2,002) και η Πραγματική Ατομική Κατανάλωση ($p = 0,006 < 0,05$) με αρνητικό συντελεστή (-0,001640). Αντίθετα, το Ποσοστό Ανεργίας ($p = 0,650$), η Εισοδηματική Ανισότητα ($p = 0,379$) και η δείτρια μεταβλητή της Κρίσης ($p = 0,091 > 0,05$) δεν παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα σε αυτό το αρχικό σχήμα. Το πλήρες μοντέλο παρουσιάζει υψηλή ερμηνευτική ικανότητα, καθώς εξηγεί το 97,01% της διακύμανσης των απατών ($R^2 \text{ adj} = 96,01\%$).

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value
Constant	-29,9	25,0	(-83,1; 23,3)	-1,20	0,250
Ποσοστό Ανεργίας	-0,112	0,242	(-0,628; 0,403)	-0,46	0,650
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	-0,001640	0,000514	(-0,002735; -0,000544)	-3,19	0,006
Μορφώτικο Επίπεδο	2,002	0,258	(1,452; 2,551)	7,76	0,000
Εισοδηματικής Ανισότητα	0,686	0,756	(-0,926; 2,298)	0,91	0,379
Δείκτης Κρίσης	3,82	2,11	(-0,68; 8,32)	1,81	0,091

Term	VIF
Constant	
Ποσοστό Ανεργίας	11,12
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	2,59
Μορφώτικο Επίπεδο	7,34
Εισοδηματικής Ανισότητα	2,81
Δείκτης Κρίσης	4,82

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
2,18213	97,01%	96,01%	157,144	93,42%	107,92	106,61

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value
Regression	5	2318,12	97,01%	2318,12	463,624	97,37
Ποσοστό Ανεργίας	1	1590,50	66,56%	1,02	1,023	0,21
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	1	198,29	8,30%	48,44	48,444	10,17
Μορφώτικο Επίπεδο	1	512,10	21,43%	286,79	286,795	60,23
Εισοδηματικής Ανισότητα	1	1,67	0,07%	3,92	3,918	0,82
Δείκτης Κρίσης	1	15,57	0,65%	15,57	15,568	3,27
Error	15	71,43	2,99%	71,43	4,762	
Total	20	2389,55	100,00%			

Source	P-Value
Regression	0,000
Ποσοστό Ανεργίας	0,650
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,006
Μορφώτικο Επίπεδο	0,000
Εισοδηματικής Ανισότητα	0,379
Δείκτης Κρίσης	0,091
Error	
Total	

Ωστόσο, όπως διαπιστώθηκε και στις προηγούμενες αναλύσεις, καταγράφεται πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας ($VIF = 11,12$ για την Ανεργία και $VIF = 7,34$ για το Μορφωτικό Επίπεδο). Αυτή η ισχυρή πολυσυγγραμμικότητα είναι πολύ πιθανό να αλλοιώσει την στατιστική σημαντικότητα των μεταβλητών.

Με δεδομένα την έλλειψη στατιστικής σημαντικότητας αρκετών μεταβλητών και το πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας, εφαρμόστηκε και εδώ η βήμα προς βήμα διαδικασία παλινδρόμησης (Stepwise Regression), προκειμένου να απομονωθούν αποκλειστικά οι στατιστικά σημαντικές μεταβλητές και να προσδιοριστεί το τελικό, βέλτιστο μοντέλο.

Όπως προέκυψε, η μέθοδος της βήμα προς βήμα διαδικασίας παλινδρόμησης απέκλεισε το Ποσοστό Ανεργίας και την Εισοδηματική Ανισότητα λόγω έλλειψης στατιστικής σημαντικότητας, διατηρώντας όμως τις υπόλοιπες τρεις ερμηνευτικές μεταβλητές. Το τελικό, βέλτιστο μοντέλο που διαμορφώθηκε, μαζί με τους αντίστοιχους συντελεστές, παρουσιάζεται παρακάτω:

Απάτες στην επικράτεια = $-6,67 - 0,001560$ Πραγματική Ατομική Κατανάλωση + $1,899$ Μορφωτικό Επίπεδο + $3,82$ Δείκτης Κρίσης

Στο τελικό αυτό υπόδειγμα, αναδεικνύεται μια σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με τις κλοπές και τις ληστείες, καθώς τρεις μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές. Η δείκτρια μεταβλητή της Κρίσης αναδεικνύεται στατιστικά σημαντική ($p = 0,042 < 0,05$). Ο θετικός συντελεστής της (3,82) υποδεικνύει ότι η κρίση αύξησε τις απάτες κατά μέσο όρο περίπου 3,8 περιστατικά ανά 100.000 κατοίκους. Επίσης, στατιστικά σημαντικό είναι το Μορφωτικό Επίπεδο ($p < 0,001$) με θετικό συντελεστή ($\beta = 1,899$), καθώς και η Πραγματική Ατομική Κατανάλωση ($p < 0,001$), η οποία ασκεί αρνητική επίδραση.

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value
Constant	-6,67	5,10	(-17,42; 4,09)	-1,31	0,208
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	-0,001560	0,000338	(-0,002272; -0,000847)	-4,62	0,000
Μορφωτικό Επίπεδο	1,899	0,179	(1,520; 2,278)	10,58	0,000
Δείκτης Κρίσης	3,82	1,73	(0,16; 7,48)	2,20	0,042

Term	VIF
Constant	
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	1,19
Μορφωτικό Επίπεδο	3,79
Δείκτης Κρίσης	3,47

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
2,11261	96,82%	96,26%	122,530	94,87%	100,57	101,79

Η ερμηνευτική ισχύς του τελικού υποδείγματος παραμένει εξαιρετικά υψηλή (η υψηλότερη μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών), με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 να ανέρχεται στο 96,82% (και τον προσαρμοσμένο συντελεστή προσδιορισμού R^2 adj στο 96,26%). Αυτό σημαίνει ότι σχεδόν το 97% της συνολικής διακύμανσης των απατών ερμηνεύεται από το συγκεκριμένο μοντέλο. Παράλληλα, η συνολική στατιστική σημαντικότητα επιβεβαιώνεται από την Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA), καθώς η p-τιμή είναι μικρότερη από 0,001 ($p < 0,001$). Τέλος, το πρόβλημα της πολυσυγγραμμικότητας επιλύθηκε επιτυχώς, καθώς και οι τρεις μεταβλητές εμφανίζουν τιμές VIF σαφώς μικρότερες του 5 (1,19, 3,79 και 3,47 αντίστοιχα).

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value
Regression	3	2313,67	96,82%	2313,67	771,224	172,80
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	1	69,18	2,90%	95,25	95,248	21,34
Μορφώτικο Επίπεδο	1	2222,79	93,02%	499,68	499,676	111,96
Δείκτης Κρίσης	1	21,70	0,91%	21,70	21,696	4,86
Error	17	75,87	3,18%	75,87	4,463	
Total	20	2389,55	100,00%			

Source	P-Value
Regression	0,000
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,000
Μορφώτικο Επίπεδο	0,000
Δείκτης Κρίσης	0,042
Error	
Total	

Η συνδυαστική εξέταση των παραπάνω υποδειγμάτων προσφέρει μια πλήρη εικόνα για τη διάρθρωση των εγκλημάτων κατά της περιουσίας. Με βάση τις προηγούμενες ενότητες, η έλευση της κρίσης συνδέεται με μια μέση συνολική αύξηση περίπου 347 περιουσιακών εγκλημάτων ανά 100.000 κατοίκους.

Από την παρούσα ανάλυση προκύπτει ότι τη συντριπτικά μεγαλύτερη συνεισφορά στη συνολική αυτή αύξηση είχαν οι Κλοπές-Διαρρήξεις (μέση αύξηση περίπου 322 αδικημάτων). Οι Ληστείες ακολούθησαν με πολύ μικρότερη συμβολή (μέση αύξηση περίπου 21 αδικημάτων) ενώ η μικρότερη, συγκριτικά, αύξηση (περίπου 3,8 επιπλέον αδικήματα) καταγράφεται στην κατηγορία των Απατών. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι η επιδείνωση των συνθηκών σχετίζεται πρωτίστως με τα εγκλήματα υψηλής συχνότητας (κλοπές-διαρρήξεις), τα οποία αποτέλεσαν με διαφορά τον βασικό άξονα ανόδου της εγκληματικότητας. Αντίθετα, όπως αναδείχθηκε από το στατιστικά σημαντικό μοντέλο των απατών, τα συγκεκριμένα αδικήματα χαρακτηρίζονται από πιο σύνθετη δομή, καθώς συσχετίζονται στατιστικά σημαντικά τόσο με το μορφωτικό υπόβαθρο όσο και με την καταναλωτική ικανότητα, πέραν από τη χρονική μετάβαση στην περίοδο της κρίσης.

4.6.6 Η Επίδραση των κοινωνικοοικονομικών Δεικτών στις Ανθρωποκτονίες

Προκειμένου να ελεγχθεί εάν η αλλαγή των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών και η έλευση της κρίσης επηρέασαν και τον δείκτη των βίαιων εγκλημάτων κατά της ζωής, εφαρμόστηκε υπόδειγμα πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή τις Ανθρωποκτονίες (ανά 100.000 κατοίκους) και τις ίδιες πέντε ανεξάρτητες μεταβλητές. Το αρχικό, πλήρες υπόδειγμα αποτυπώνεται στην ακόλουθη εξίσωση:

Ανθρωποκτονίες στην επικράτεια = $2,15 + 0,0168 \text{ Ποσοστό Ανεργίας} + 0,000088 \text{ Πραγματική Ατομική Κατανάλωση} - 0,0929 \text{ Μορφωτικό Επίπεδο} - 0,0175 \text{ Εισοδηματική Ανισότητα} + 0,495 \text{ Δείκτης Κρίσης}$

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value
Constant	2,15	2,42	(-3,02; 7,31)	0,89	0,390
Ποσοστό Ανεργίας	0,0168	0,0235	(-0,0333; 0,0668)	0,71	0,486
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,000088	0,000050	(-0,000019; 0,000194)	1,76	0,099
Μορφωτικό Επίπεδο	-0,0929	0,0250	(-0,1463; -0,0395)	-3,71	0,002
Εισοδηματικής Ανισότητα	-0,0175	0,0734	(-0,1740; 0,1390)	-0,24	0,815
Δείκτης Κρίσης	0,495	0,205	(0,058; 0,932)	2,41	0,029

Term	VIF
Constant	
Ποσοστό Ανεργίας	11,12
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	2,59
Μορφωτικό Επίπεδο	7,34
Εισοδηματικής Ανισότητα	2,81
Δείκτης Κρίσης	4,82

Στο συγκεκριμένο υπόδειγμα, στατιστικά σημαντική γραμμική επίδραση εμφανίζουν το Μορφωτικό Επίπεδο ($p = 0,002 < 0,05$) με αρνητικό συντελεστή ($\beta = -0,0929$), καθώς και η δείκτρια μεταβλητή της Κρίσης ($p = 0,029 < 0,05$) με θετικό συντελεστή ($\beta = 0,495$). Αντίθετα, το Ποσοστό Ανεργίας ($p = 0,486$), η Πραγματική Ατομική Κατανάλωση ($p = 0,099$) και η Εισοδηματική Ανισότητα ($p = 0,815$) δεν φαίνεται να επιδρούν στατιστικά σημαντικά.

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
0,211880	59,22%	45,62%	1,61595	2,13%	9,97	8,67

Αν και η ερμηνευτική ισχύς του υποδείγματος είναι χαμηλότερη σε σύγκριση με τα εγκλήματα κατά της περιουσίας (ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 διαμορφώνεται στο 59,22% και ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού στο 45,62%), το συνολικό υπόδειγμα είναι στατιστικά σημαντικό, καθώς η p-value της Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA) ανέρχεται σε 0,012 ($p < 0,05$).

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value
Regression	5	0,97775	59,22%	0,977747	0,195549	4,36
Ποσοστό Ανεργίας	1	0,08154	4,94%	0,022942	0,022942	0,51
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	1	0,00026	0,02%	0,139149	0,139149	3,10
Μορφώτικο Επίπεδο	1	0,61347	37,15%	0,617557	0,617557	13,76
Εισοδηματικής Ανισότητας	1	0,02095	1,27%	0,002538	0,002538	0,06
Δείκτης Κρίσης	1	0,26152	15,84%	0,261524	0,261524	5,83
Error	15	0,67340	40,78%	0,673396	0,044893	
Total	20	1,65114	100,00%			

Source	P-Value
Regression	0,012
Ποσοστό Ανεργίας	0,486
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,099
Μορφώτικο Επίπεδο	0,002
Εισοδηματικής Ανισότητας	0,815
Δείκτης Κρίσης	0,029
Error	
Total	

Καθώς ορισμένες μεταβλητές δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές στο αρχικό μοντέλο των ανθρωποκτονιών και εντοπίστηκε ξανά πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας, κρίνεται σκόπιμη η περαιτέρω διερεύνησή του. Για τον σκοπό αυτό, εφαρμόστηκε εκ νέου η βήμα προς βήμα διαδικασία παλινδρόμησης (Stepwise Regression).

Η εφαρμογή της βήμα προς βήμα διαδικασίας παλινδρόμησης (Stepwise Regression) οδήγησε στην οριστική απαλοιφή του Ποσοστού Ανεργίας, της Πραγματικής Ατομικής Κατανάλωσης και της Εισοδηματικής Ανισότητας, λόγω έλλειψης στατιστικής σημαντικότητας. Το τελικό, βέλτιστο μοντέλο που διαμορφώθηκε αποτυπώνεται στην ακόλουθη εξίσωση:

Ανθρωποκτονίες στην επικράτεια = 2,565 - 0,0718 Μορφωτικό Επίπεδο + 0,549 Δείκτης Κρίσης

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value	VIF
Constant	2,565	0,353	(1,823; 3,306)	7,27	0,000	
Μορφωτικό Επίπεδο	-0,0718	0,0174	(-0,1084; -0,0353)	-4,13	0,001	3,41
Δείκτης Κρίσης	0,549	0,176	(0,180; 0,918)	3,13	0,006	3,41

Στο τελικό αυτό υπόδειγμα διατηρούνται δύο στατιστικά σημαντικές μεταβλητές. Αφενός, το Μορφωτικό Επίπεδο ασκεί στατιστικά σημαντική ($p = 0,001 < 0,05$) και αρνητική επίδραση (συντελεστής -0,0718), αφετέρου, η δείκτρια μεταβλητή της Κρίσης εμφανίζεται επίσης στατιστικά σημαντική ($p = 0,006 < 0,05$), με θετικό συντελεστή (0,549). Το εύρημα αυτό υποδεικνύει ότι η μετάβαση στην περίοδο της κρίσης συνδέεται με μια ελαφρά αύξηση στις ανθρωποκτονίες (περίπου 0,55 περιστατικά ανά 100.000 κατοίκους), διατηρώντας το μορφωτικό επίπεδο σταθερό.

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
0,215719	49,27%	43,63%	1,14202	30,83%	2,44	4,12

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value	P-Value
Regression	2	0,8135	49,27%	0,8135	0,40676	8,74	0,002
Μορφωτικό Επίπεδο	1	0,3588	21,73%	0,7943	0,79432	17,07	0,001
Δείκτης Κρίσης	1	0,4547	27,54%	0,4547	0,45471	9,77	0,006
Error	18	0,8376	50,73%	0,8376	0,04653		
Total	20	1,6511	100,00%				

Το τελικό υπόδειγμα κρίνεται συνολικά στατιστικά σημαντικό (Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA, $p = 0,002 < 0,05$). Παράλληλα, το πρόβλημα της πολυσυγγραμμικότητας επιλύθηκε, καθώς και οι δύο μεταβλητές παρουσιάζουν πλέον απόλυτα αποδεκτές τιμές VIF ($3,41 < 10$).

Ωστόσο, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να επισημανθεί ότι η ερμηνευτική ισχύς του υποδείγματος είναι χαμηλή. Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 διαμορφώνεται μόλις στο 49,27% (και ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού στο 43,63%). Το ποσοστό αυτό βρίσκεται σε αντίθεση με τα υψηλά ποσοστά που καταγράφηκαν στα εγκλήματα κατά της περιουσίας.

4.6.7. Η Επίδραση των Κοινωνικοοικονομικών Δεικτών στις Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών

Προκειμένου να διερευνηθεί η πιθανή επίδραση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος και της κρίσης στα αδικήματα που σχετίζονται με τα ναρκωτικά, εκτιμήθηκε το αρχικό, πλήρες υπόδειγμα πολλαπλής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή τις Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών (ανά 100.000 κατοίκους). Η εξίσωση που προέκυψε έχει ως εξής:

Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών = $183,7 - 1,046 \text{ Ποσοστό Ανεργίας} - 0,00055 \text{ Πραγματική Ατομική Κατανάλωση} + 2,286 \text{ Μορφωτικό Επίπεδο} - 3,54 \text{ Εισοδηματική Ανισότητα} + 9,51 \text{ Δείκτης Κρίσης}$

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value
Constant	183,7	88,1	(-4,0; 371,5)	2,09	0,054
Ποσοστό Ανεργίας	-1,046	0,854	(-2,865; 0,774)	-1,22	0,239
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	-0,00055	0,00181	(-0,00442; 0,00332)	-0,30	0,767
Μορφωτικό Επίπεδο	2,286	0,910	(0,346; 4,227)	2,51	0,024
Εισοδηματικής Ανισότητα	-3,54	2,67	(-9,23; 2,15)	-1,33	0,205
Δείκτης Κρίσης	9,51	7,45	(-6,37; 25,40)	1,28	0,221

Term	VIF
Constant	
Ποσοστό Ανεργίας	11,12
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	2,59
Μορφωτικό Επίπεδο	7,34
Εισοδηματικής Ανισότητα	2,81
Δείκτης Κρίσης	4,82

Από τον έλεγχο των επιμέρους συντελεστών διαπιστώνεται ότι, στο αρχικό αυτό υπόδειγμα, η μοναδική στατιστικά σημαντική μεταβλητή είναι το Μορφωτικό Επίπεδο ($p = 0,024 < 0,05$) με θετική επίδραση (συντελεστής 2,286). Αντίθετα, όλες οι υπόλοιπες ερμηνευτικές μεταβλητές δεν παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα. Συγκεκριμένα, τόσο ο Δείκτης Κρίσης ($p = 0,221$), όσο και το Ποσοστό Ανεργίας ($p = 0,239$), η Εισοδηματική Ανισότητα ($p = 0,205$) και η Πραγματική Ατομική Κατανάλωση ($p = 0,767$) εμφανίζουν p-values σαφώς μεγαλύτερες από το επίπεδο σημαντικότητας 0,05.

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
7,70227	77,22%	69,62%	1823,04	53,33%	160,89	159,58

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value
Regression	5	3016,01	77,22%	3016,01	603,202	10,17
Ποσοστό Ανεργίας	1	181,63	4,65%	89,01	89,015	1,50
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	1	1085,17	27,78%	5,41	5,412	0,09
Μορφώτικο Επίπεδο	1	1504,21	38,51%	374,26	374,255	6,31
Εισοδηματικής Ανισότητα	1	148,32	3,80%	104,27	104,269	1,76
Δείκτης Κρίσης	1	96,68	2,48%	96,68	96,680	1,63
Error	15	889,87	22,78%	889,87	59,325	
Total	20	3905,89	100,00%			

Source	P-Value
Regression	0,000
Ποσοστό Ανεργίας	0,239
Πραγματική Ατομική κατανάλωση	0,767
Μορφώτικο Επίπεδο	0,024
Εισοδηματικής Ανισότητα	0,205
Δείκτης Κρίσης	0,221
Error	
Total	

Το υπόδειγμα εμφανίζει ικανοποιητική ερμηνευτική ικανότητα, με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 να ανέρχεται στο 77,22% και τον προσαρμοσμένο συντελεστή προσδιορισμού R^2 adj στο 69,62%. Η συνολική στατιστική σημαντικότητα του υποδείγματος επιβεβαιώνεται από την Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA), καθώς η p-τιμή της παλινδρόμησης είναι μηδενική ($p < 0,001$).

Καθώς οι περισσότερες μεταβλητές δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές στο αρχικό μοντέλο των παραβάσεων περί ναρκωτικών και εντοπίστηκε εκ νέου πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας, κρίνεται σκόπιμη η περαιτέρω διερεύνησή του. Για τον σκοπό αυτό, εφαρμόστηκε η βήμα προς βήμα διαδικασία παλινδρόμησης (Stepwise Regression).

Η εφαρμογή της βήμα προς βήμα διαδικασίας παλινδρόμησης (Stepwise Regression) οδήγησε στην οριστική απαλοιφή της δείκτριας μεταβλητής της Κρίσης, του Ποσοστού Ανεργίας και της Πραγματικής Ατομικής Κατανάλωσης, λόγω έλλειψης στατιστικής σημαντικότητας. Το τελικό, βέλτιστο μοντέλο που διαμορφώθηκε αποτυπώνεται στην ακόλουθη εξίσωση:

Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών = $254,3 + 2,075 \text{ Μορφωτικό Επίπεδο} - 5,99 \text{ Εισοδηματική Ανισότητα}$

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	95% CI	T-Value	P-Value	VIF
Constant	254,3	54,5	(139,8; 368,9)	4,66	0,000	
Μορφώτικο Επίπεδο	2,075	0,335	(1,371; 2,778)	6,19	0,000	1,01
Εισοδηματικής Ανισότητας	-5,99	1,59	(-9,33; -2,66)	-3,78	0,001	1,01

Στο τελικό αυτό υπόδειγμα, δύο ανεξάρτητες μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές. Συγκεκριμένα, το Μορφωτικό Επίπεδο εμφανίζεται ως στατιστικά σημαντικός παράγοντας ($p < 0,001$), με θετικό συντελεστή παλινδρόμησης (2,075). Παράλληλα, μετά την αντιμετώπιση του προβλήματος της πολυσυγγραμμικότητας, η Εισοδηματική Ανισότητα αναδείχθηκε επίσης ως στατιστικά σημαντική μεταβλητή ($p = 0,001 < 0,05$), παρουσιάζοντας αρνητικό συντελεστή παλινδρόμησης (-5,99).

Model Summary

S	R-sq	R-sq(adj)	PRESS	R-sq(pred)	AICc	BIC
7,64479	73,07%	70,07%	1395,24	64,28%	152,29	153,97

Analysis of Variance

Source	DF	Seq SS	Contribution	Adj SS	Adj MS	F-Value	P-Value
Regression	2	2853,9	73,07%	2853,9	1426,96	24,42	0,000
Μορφώτικο Επίπεδο	1	2020,3	51,72%	2242,7	2242,69	38,37	0,000
Εισοδηματικής Ανισότητας	1	833,6	21,34%	833,6	833,62	14,26	0,001
Error	18	1052,0	26,93%	1052,0	58,44		
Total	20	3905,9	100,00%				

Το τελικό υπόδειγμα διακρίνεται από υψηλή ερμηνευτική ικανότητα. Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 διαμορφώνεται στο 73,07% (και ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού $R^2 \text{ adj}$ στο 70,07%), υποδεικνύοντας ότι περίπου το 73% της διακύμανσης των παραβάσεων περί ναρκωτικών ερμηνεύεται από τις δύο αυτές μεταβλητές. Παράλληλα, η στατιστική σημαντικότητα του υποδείγματος επιβεβαιώνεται από την Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA, $p < 0,001$). Τέλος, το πρόβλημα της πολυσυγγραμμικότητας επιλύθηκε, καθώς οι μεταβλητές λαμβάνουν την τιμή $VIF = 1,01$.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Σύνοψη και Ερμηνεία των Ερευνητικών Ευρημάτων

Η παρούσα διπλωματική εργασία είχε ως κύριο στόχο την εμπειρική διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών μεταβολών και της εγκληματικότητας στην Ελλάδα, εστιάζοντας στην εικοσαετία 2000–2020. Μέσα από τη στατιστική ανάλυση των επίσημων δεδομένων της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.) της Παγκόσμιας Τράπεζας και της EUROSTAT, και με την εισαγωγή μιας δείκτριας μεταβλητής, για τον διαχωρισμό των περιόδων πριν και μετά την οικονομική κρίση, επιχειρήθηκε να αποτιμηθεί εάν και κατά πόσο η οικονομική ύφεση και οι επιμέρους κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές επέδρασαν στα επίπεδα της καταγεγραμμένης παραβατικότητας.

Η συνολική αποτίμηση των στατιστικών ευρημάτων καταδεικνύει ότι η σχέση της εγκληματικότητας με τις κοινωνικοοικονομικές μεταβολές δεν είναι ομοιογενής, αλλά διαφοροποιείται ανάλογα με τη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιμέρους κατηγοριών αδικημάτων. Για τη διερεύνηση των σχέσεων αυτών υιοθετήθηκε μια διαδικασία εκτίμησης δύο διαδοχικών σταδίων. Αρχικά, εκτιμήθηκαν υποδείγματα πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης, στα οποία συμπεριλήφθηκε το σύνολο των διαθέσιμων κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών. Στη συνέχεια, εφαρμόστηκε η μέθοδος βηματικής παλινδρόμησης (stepwise regression), με σκοπό την επιλογή των μεταβλητών που παρουσίαζαν στατιστικά σημαντική συνεισφορά στην ερμηνεία της εκάστοτε εξαρτημένης μεταβλητής. Η διαδικασία επιλογής οδήγησε στην αφαίρεση μη στατιστικά σημαντικών μεταβλητών και παράλληλα περιόρισε τις επιπτώσεις της πολυσυγγραμμικότητας μεταξύ των επεξηγηματικών μεταβλητών, οδηγώντας στη διαμόρφωση των τελικών υποδειγμάτων που χρησιμοποιήθηκαν για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Η εξέταση των βέλτιστων μοντέλων επιτρέπει την εξαγωγή των ακόλουθων συμπερασμάτων ανά κατηγορία:

- **Σύνθετος Δείκτης Εγκλημάτων κατά της περιουσίας:** Η εκτίμηση του συνολικού δείκτη, ο οποίος παρήχθη μέσω της Ανάλυσης Κύριων Συνιστωσών (PCA), κατέδειξε ότι η δείκτρια μεταβλητή της οικονομικής κρίσης αποτελεί τον αποκλειστικό ερμηνευτικό παράγοντα. Η μετάβαση στην περίοδο της ύφεσης ερμηνεύει περίπου το 85% της συνολικής διακύμανσης του δείκτη. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι οι κοινωνικοοικονομικές πιέσεις της κρίσης συνδέθηκαν κυρίως με τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πτώση του δείκτη στο τέλος της εικοσαετίας

(2020), αντανακλά τον περιορισμό των ευκαιριών τέλεσης αδικημάτων λόγω των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας.

- **Κλοπές - Διαρρήξεις:** Η ανάλυση ανέδειξε τη δείκτρια μεταβλητή της οικονομικής κρίσης ως τη μοναδική στατιστικά σημαντική ερμηνευτική μεταβλητή. Η πτώση του βιοτικού επιπέδου συνοδεύτηκε από συνθήκες κοινωνικοοικονομικής πίεσης, οι οποίες οδήγησαν στην αύξηση των κλοπών ως έναν παράνομο τρόπο κάλυψης βιοτικών αναγκών (επιβεβαιώνοντας εμπειρικά τη «θεωρία της πίεσης»). Η μείωση των κλοπών το 2020 οφείλεται στα μέτρα περιορισμού της πανδημίας, που πρακτικά μείωσαν, κατά πολύ τους διαθέσιμους στόχους.
- **Ληστείες:** Παρά τον βίαιο χαρακτήρα τους, η έλευση της οικονομικής κρίσης αποτέλεσε και εδώ τον αποκλειστικό ερμηνευτικό παράγοντα. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι η ανάγκη εξασφάλισης πόρων κατά τη διάρκεια της ύφεσης υπερτέρησε, καθιστώντας τις ληστείες εγκλήματα αμιγώς οικονομικού κινήτρου, με άμεση εξάρτηση από την επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου. Τα μέτρα κατά του COVID-19, το 2020 και ο περιορισμός της κυκλοφορίας είχαν ως αποτέλεσμα την απότομη μείωση των συγκεκριμένων εγκλημάτων.
- **Απάτες:** Η συγκεκριμένη κατηγορία εγκλημάτων παρουσιάζει ιδιαίτερη διαφοροποίηση σε σχέση με τις υπόλοιπες μορφές εγκληματικότητας. Στο τελικό μοντέλο παλινδρόμησης στατιστικά σημαντική επίδραση άσκησαν ταυτόχρονα η οικονομική κρίση (θετική), το μορφωτικό επίπεδο (θετική) και η πραγματική ατομική κατανάλωση (αρνητική). Η θετική επίδραση της κρίσης υποδηλώνει ότι οι περίοδοι οικονομικής ύφεσης συνοδεύονται από αύξηση των περιστατικών εξαπάτησης, πιθανότατα λόγω της εντεινόμενης οικονομικής πίεσης και της αναζήτησης εναλλακτικών, συχνά παράνομων, τρόπων οικονομικής επιβίωσης. Παράλληλα, η αρνητική συσχέτιση με την πραγματική κατανάλωση δείχνει ότι η καταναλωτική στενότητα λειτουργεί ως παράγοντας ενίσχυσης της εγκληματικότητας αυτού του τύπου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η θετική συσχέτιση με το μορφωτικό επίπεδο, η οποία υποδηλώνει ότι η τέλεση των συγκεκριμένων αδικημάτων προϋποθέτει αυξημένη τεχνογνωσία, οργανωτικές δεξιότητες και ικανότητα διαχείρισης πληροφοριών. Το εύρημα κατατάσσει τις απάτες στα λεγόμενα «εγκλήματα οικονομικού χαρακτήρα», τα οποία συνδέονται με δράστες υψηλότερου μορφωτικού και κοινωνικού προφίλ. Η αύξηση των απατών το 2020, σε πλήρη

αντίθεση με τις κλοπές και τις ληστείες, ανέδειξε την προσαρμογή των δραστών στην νέα ψηφιακή πραγματικότητα (e-banking, τηλεαγορές) που έφερε το lockdown.

- **Εγκλήματα κατά της ζωής:** Σε αντίθεση με τα παραπάνω αδικήματα, η ερμηνευτική ισχύς του μοντέλου υπήρξε συγκριτικά χαμηλή. Το μορφωτικό επίπεδο αναδείχθηκε ως ανασταλτικός παράγοντας (αρνητική επίδραση), ενώ η κρίση επέδρασε οριακά αυξητικά. Παρότι και οι δύο μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές, η χαμηλή ερμηνευτική ισχύς του μοντέλου υποδηλώνει ότι οι ανθρωποκτονίες από πρόθεση δεν εξηγούνται σε σημαντικό βαθμό από τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που εξετάστηκαν, γεγονός που ενδέχεται να αντανακλά τη σημασία άλλων, ψυχολογικών ή εξωγενών παραγόντων που δε συμπεριλήφθηκαν στο παρόν μοντέλο.
- **Παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών:** Το τελικό υπόδειγμα δεν διατήρησε τη μεταβλητή που αποτυπώνει την περίοδο της κρίσης. Αντίθετα, το Μορφωτικό Επίπεδο, με θετικό συντελεστή, και η Εισοδηματική Ανισότητα, με αρνητικό συντελεστή, παρέμειναν στατιστικά σημαντικές μεταβλητές. Ωστόσο, η διαπίστωση στατιστικά σημαντικής σχέσης δεν επαρκεί για την τεκμηρίωση αιτιώδους σύνδεσης μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών και των παραβάσεων της νομοθεσίας περί ναρκωτικών. Ειδικότερα, δεν προκύπτει από τα αποτελέσματα ότι η μεταβολή του μορφωτικού επιπέδου προκαλεί αντίστοιχη μεταβολή στις παραβάσεις. Από κοινωνιολογική και εγκληματολογική σκοπιά, επομένως, οι εκτιμώμενες σχέσεις θα πρέπει να ερμηνευθούν ως στατιστικές συνδιακυμάνσεις και όχι ως σχέσεις αιτίου-αιτιατού. Τα συγκεκριμένα ευρήματα αποτυπώνουν κυρίως την παράλληλη εξέλιξη των εξεταζόμενων μεταβλητών κατά τη διάρκεια της υπό μελέτη εικοσαετίας, χωρίς να παρέχουν επαρκή τεκμήρια για την ύπαρξη άμεσου αιτιώδους μηχανισμού.
- **Ο Ρόλος της Ανεργίας:** Αξίζει να σημειωθεί η συστηματική απαλοιφή του ποσοστού ανεργίας από τα τελικά βέλτιστα υποδείγματα των εξεταζόμενων αδικημάτων. Η εξέλιξη αυτή δεν θα πρέπει να ερμηνευθεί ως ένδειξη απουσίας σχέσης μεταξύ της ανεργίας και της εγκληματικότητας. Αντιθέτως, η μη διατήρηση της μεταβλητής της ανεργίας στο τελικό υπόδειγμα αποδίδεται στην ισχυρή συσχέτισή της με άλλες ανεξάρτητες μεταβλητές, η οποία ενδέχεται να εντείνει το πρόβλημα της πολυσυγγραμμικότητας και να καθιστά μη ενδεδειγμένη την ταυτόχρονη συμπερίληψή τους στο ίδιο υπόδειγμα. Ο δείκτης της κρίσης, ο οποίος παρέμεινε ως η κύρια μεταβλητή στα περισσότερα μοντέλα, πιθανόν λειτούργησε εν μέρει ως

αντιπροσωπευτική μεταβλητή της γενικότερης δομικής αλλαγής της περιόδου, στην οποία η ανεργία αποτέλεσε έναν από τους πολλούς συνυφασμένους παράγοντες.

Εξετάζοντας τη συνολική εικόνα της παραβατικότητας, προκύπτει ότι η γενική αύξηση της εγκληματικότητας στην επικράτεια κατά τα χρόνια της ύφεσης ταυτίζεται με την άνοδο του Δείκτη Εγκλημάτων κατά της Περιουσίας. Η πλειοψηφία της συνολικής μεταβολής οφείλεται αποκλειστικά στα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι η οικονομική κρίση δεν σχετίστηκε με μια γενικευμένη κατάρρευση της έννομης τάξης, αλλά φαίνεται να συσχετίστηκε στοχευμένα με τα εγκλήματα οικονομικού κινήτρου.

5.2 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Οι μεθοδολογικοί περιορισμοί που προσδιορίστηκαν κατά την εκπόνηση της παρούσας μελέτης επιτρέπουν τη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων για την περαιτέρω επιστημονική διερεύνηση του υπό εξέταση πεδίου:

1. **Διεξαγωγή Ερευνών Θυματοποίησης:** Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η αδυναμία των επίσημων στατιστικών στοιχείων να αποτυπώσουν το σύνολο της παραβατικότητας, προτείνεται η πραγματοποίηση ερευνών θυματοποίησης. Η συνδυαστική αξιολόγηση των δεδομένων της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.) με πρωτογενή δεδομένα θυματοποίησης θα επιτρέψει την προσεγγιστική εκτίμηση του «σκοτεινού αριθμού» της εγκληματικότητας, προσφέροντας μια πληρέστερη εικόνα για αδικήματα με παραδοσιακά χαμηλά ποσοστά καταγγελίας, όπως οι μικροκλοπές και συγκεκριμένες μορφές απατών.
2. **Εστίαση στη Γεωγραφική Διάσταση:** Η παρούσα μελέτη εξέτασε τα δεδομένα σε εθνικό επίπεδο. Μια μελλοντική έρευνα κρίνεται σκόπιμο να εστιάσει σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Η ανάλυση δεδομένων ανά δήμο ή γεωγραφική ζώνη δύναται να αναδείξει με μεγαλύτερη ακρίβεια τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικοοικονομικές πιέσεις πλήττουν συγκεκριμένες, ευάλωτες τοπικές κοινότητες.
3. **Ενσωμάτωση Θεσμικών και Ψυχοκοινωνικών Μεταβλητών:** Όπως αποδείχθηκε, οι κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές δεν επαρκούν για την πλήρη ερμηνεία των βίαιων εγκλημάτων (π.χ. ανθρωποκτονίες). Για τον λόγο αυτό, τα μελλοντικά στατιστικά μοντέλα οφείλουν να ενσωματώσουν επιπλέον μεταβλητές. Παράγοντες όπως οι νομοθετικές αλλαγές του Ποινικού Κώδικα, ο βαθμός αστυνόμευσης, καθώς και

συγκεκριμένοι ψυχοκοινωνικοί δείκτες, είναι απαραίτητοι για να εξηγηθεί το ποσοστό της εγκληματικότητας που λειτουργεί ανεξάρτητα από τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες.

4. **Εστίαση στο Ψηφιακό Έγκλημα:** Η σταθερά ανοδική πορεία των απατών, σε συνδυασμό με την απαίτηση για υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο, καταδεικνύει την ανάγκη για στοχευμένη έρευνα γύρω από την προσαρμοστικότητα των αδικημάτων αυτών στον ψηφιακό χώρο (κυβερνοέγκλημα). Ο χώρος αυτός παρέχει νέες ευκαιρίες εγκληματικής δράσης, αναδιαμορφώνοντας τη δομή της παραβατικότητας ανεξαρτήτως της κοινωνικοοικονομικής συγκυρίας.
5. **Διεύρυνση του Μεθοδολογικού Σχεδιασμού:** Ο εντοπισμός στατιστικών συσχετίσεων άνευ κοινωνιολογικής αιτιότητας, όπως καταγράφηκε στην περίπτωση των παραβάσεων περί ναρκωτικών, καταδεικνύει ότι η ποσοτική ανάλυση βασικών κοινωνικοοικονομικών δεικτών δεν επαρκεί πάντα για την πλήρη ερμηνεία του εγκληματικού φαινομένου. Μια μελλοντική έρευνα κρίνεται σκόπιμο να διευρύνει τον σχεδιασμό της σε δύο άξονες. Αφενός, με τον εμπλουτισμό των στατιστικών υποδειγμάτων μέσω της εισαγωγής πρόσθετων ποσοτικών μεταβλητών (όπως δημογραφικά δεδομένα, δείκτες νεανικής ανεργίας). Αφετέρου, με την ενσωμάτωση ποιοτικών δεδομένων και πρωτογενούς έρευνας πεδίου. Η συνδυαστική αυτή προσέγγιση είναι απαραίτητη προκειμένου να τεκμηριωθούν ασφαλέστερα οι σχέσεις αιτίου-αιτιατού και να αποκωδικοποιηθούν οι υποκείμενοι μηχανισμοί που ωθούν στην παραβατικότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Α. Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Αντωνόπουλος, Γ., & Hall, S. (2019). Νόμιμες επιχειρήσεις και «οργανωμένο έγκλημα»: Απρόθυμοι παραβάτες στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμπος (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Βιδάλη, Σ. (2011). Ανισότητες και εγκληματικότητα: Μία κριτική προσέγγιση. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 136, 177-202.

Γεωργαλή-Κόλλια, Β. (2024). *Μια επισκόπηση του geographical profiling στην εγκληματολογία (Μέρος Α')*. *Crime Times*, (22).

Ελληνική Αστυνομία. (2021). *Στατιστική Επετηρίδα και Απολογισμός Έτους 2020*. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

Ζαραφονίτου, Χ. (2004). *Εμπειρική εγκληματολογία* (2η έκδ.). Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζαραφονίτου, Χ. (2023). *Εμπειρική εγκληματολογία*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζαραφονίτου, Χ., Κοντοπούλου, Ε., Ανίτση, Ε., & Καλαμαράς, Δ. (2022). Crime, fear of crime and insecurity during the pandemic: The Greek reality. *Urban Crime: An International Journal*, 3(2). <https://doi.org/10.26250/heal.panteion.uc.v3i2.287>

Καρύδης, Β. (2010). *Όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα: Ηθικοί πανικοί και ποινική δικαιοσύνη*. Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Κουλούρης, Ν. (2018). Ανομία. Στο Κ. Σπινέλλη, Ν. Κουράκης & Μ. Κρανιδιώτη (Επιμ.), *Λεξικό Εγκληματολογίας* (σσ. 60–64). Τόπος.

Κωνσταντακόπουλος, Γ., Τσούβελας, Γ., & Κονταξάκης, Β. (2018). Υπάρχει επίδραση της οικονομικής ύφεσης στην εγκληματικότητα; *Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής*, 35(Suppl 1), 36–45.

Μάλλιου, Σ. Δ. (2022). *Κοινωνικο-οικονομική κρίση και βίαιη εγκληματικότητα στο περιβάλλον της πόλης: Η περίπτωση της ελληνικής πρωτεύουσας*.

Σκλαβούνου, Μ.-Χ. (2023). Η απάτη με υπολογιστή (386Α ΠΚ) (Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας).

Σπινέλλη, Κ. Δ. (2005). *Εγκληματολογία: Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*. Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Τρικούκης, Θ. (2021). *Το πλαστικό χρήμα στην εποχή της ψηφιακής τραπεζικής: Σύγχρονα προϊόντα και υπηρεσίες χρεωστικών και πιστωτικών καρτών μέσω των τραπεζών*.

Φαρσεδάκης, Ι., & Σαγκουνίδου-Δασκαλάκη, Α. (2007). *Στοιχεία εγκληματολογίας*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Β. Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Aebi, M. F., & Molnar, L. (Eds.). (2025). *Three decades of crime and criminal justice statistics in Europe: Methods, trends and the impact on policy making*. Boom.

Agnew, R. (2011). *Toward a unified criminology: Integrating assumptions about crime, people and society*. NYU Press.

Altindag, D. T. (2012). Crime and unemployment: Evidence from Europe. *International Review of Law and Economics*, 32(1), 145-157.

Barak, G. (Ed.). (2015). *The Routledge international handbook of the crimes of the powerful*. Routledge.

Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. *The Journal of Political Economy*, 76(2), 169–217.

Box, S. (1987). *Recession, crime and punishment*. Macmillan.

Chester, C. R. (1976). Perceived relative deprivation as a cause of property crime. *Crime & Delinquency*, 22(1), 17–30.

Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608.

Coleman, C., & Moynihan, J. (1996). *Understanding crime data: Haunted by the dark figure*. McGraw-Hill Education.

Cornish, D. B., & Clarke, R. V. (1986). *The reasoning criminal: Rational choice perspectives on offending*. Springer.

Durkheim, É. (1933). *The division of labor in society* (G. Simpson, Trans.). Macmillan. (Original work published 1893)

- Eck, J. E. (2003). Police problems: The complexity of problem theory, research and evaluation. In J. Knutsson (Ed.), *Problem-oriented policing: From innovation to mainstream* (Crime Prevention Studies, Vol. 15, pp. 79–113). Criminal Justice Press.
- Ehrlich, I. (1973). Participation in illegitimate activities: A theoretical and empirical investigation. *The Journal of Political Economy*, 81(3), 521–565.
- Hale, C. (2013). Economic marginalisation, social exclusion and crime. In C. Hale, K. J. Hayward, A. Wahidin, & E. Wincup (Eds.), *Criminology* (3rd ed., pp. 289–307). Oxford University Press.
- Hirschi, T. (2009). *Causes of delinquency*. Transaction Publishers. (Original work published 1969)
- Kawachi, I., Kennedy, B. P., & Wilkinson, R. G. (1999). Crime: Social disorganization and relative deprivation. *Social Science & Medicine*, 48(6), 719–731.
- Kyrkopoulou, E., Louka, A., & Fabbe, K. (2024). Economic crisis and crime: Money under the mattress during financial destabilization. *Journal of Policy Modeling*, 46(3), 514–529.
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3(5), 672–682.
- Messner, S. F., & Rosenfeld, R. (2012). *Crime and the American dream* (5th ed.). Wadsworth Cengage Learning.
- Park, R. E., Burgess, E. W., McKenzie, R. D., & Wirth, L. (1925). *The city*. University of Chicago Press.
- Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. University of Chicago Press.
- Siegel, L. J. (2010). *Criminology: The core* (4th ed.). Wadsworth.
- UNODC. (2012). *Monitoring the impact of economic crisis on crime*. United Nations Office on Drugs and Crime.
- van der Kemp, J. J., & van Koppen, P. J. (2007). Fine-tuning geographical profiling. In R. N. Kocsis (Ed.), *Criminal profiling: International theory, research and practice* (pp. 347–364). Humana Press.

Xenakis, S., & Cheliotis, L. K. (2013). Crime and economic downturn: The complexity of crime and crime politics in Greece since 2009. *British Journal of Criminology*, 53(5), 719–745.

Young, J. (1999). *The exclusive society: Social exclusion, crime and difference in late modernity*. SAGE.

Young, J. (2013). Relative deprivation. In E. McLaughlin & J. Muncie (Eds.), *The Sage dictionary of criminology* (3rd ed.). Sage.

Zarafonitou, C. (2011). Punitiveness, fear of crime and social changes: The Greek case. In *Crime and Punishment in Contemporary Greece* (pp. 71–102). Peter Lang.

Zarafonitou, C., Kontopoulou, E., & Anitsi, E. (2022). Crime, Criminal Policy and Social Reactions in Greece in the Era of COVID-19. In D. Siegel, A. Dobryninas, & S. Becucci (Eds.), *Covid-19, Society and Crime in Europe* (pp. 121–139). Springer.

Γ. Ηλεκτρονικές Πηγές

Ελληνική Αστυνομία. (2020). *Επίσημα στατιστικά στοιχεία εγκληματικότητας 2000–2020*. <https://www.astynomia.gr>

Eurostat. (2020). *Actual individual consumption (PPS), 2000–2020*. <https://ec.europa.eu/eurostat>

World Bank. (2026). World Development Indicators: Gini index (SI.POV.GINI) – Greece [Data set]. The World Bank Group.